

Obsah

1 Úvod	9
2 Historie sportu na českých vysokých školách	11
2.1 František Smotlacha a Vysokoškolský sport Praha	11
2.2 Nové myšlenky a metody ve sportu	13
2.3 Úkoly a cíle tělesných cvičení podle Smotlachy	15
2.4 Sport na ostatních vysokých školách v ČSR	16
2.5 Vysokoškolský sport ve 30. letech	16
2.6 Vysokoškolský sport po 2. světové válce	17
2.7 Vysokoškolský sport po listopadu 1989	19
3 Sporty v přírodě na vysokých školách	21
4 Zájem o pohybové aktivity u české populace	24
4.1 Studie zabývající se školní mládeží	24
4.2 Studie zabývající se dospělou populací	25
4.3 Resumé	31
5 Cíle a úkoly práce	33
6 Metodika práce	34
7 Výsledky	35
8 Diskuze a závěry	50
Seznam použité literatury	Chyba! Záložka není definována.
Přílohy	Chyba! Záložka není definována.

Seznam použitých symbolů a zkratek

ČAAS - Česká asociace akademického sportu

ČAH – České akademické hry

ČAUS – Česká asociace univerzitního sportu

ČOS – Československá obec sokolská

ČSFVS - Česká a Slovenská federace vysokoškolského sportu

ČVS - Český vysokoškolský sport

FTVS UK - Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy

ITVS – Institut tělesné výchovy a sportu

MŠMT - Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy

ŠVAZARM - Svaz pro spolupráci s armádou

TJ – Tělovýchovná jednota

TV – tělesná výchova

UK – Univerzita Karlova

VS – Vysokoškolský sport

YMCA – The Young Men's Christian Association

1 Úvod

Sport je s vysokoškolským prostředím českých zemí spjat více než sto let, během tohoto období hrála sportovní činnost ve studentském životě několik rolí. Na začátku bylo velké přesvědčení a úsilí dr. Františka Smotlachy podporované kladným postojem k pohybovým aktivitám vysokoškolské mládeže. Přestože se měnily podmínky, ve kterých byl vysokoškolský sport provozován, nezměnila se základní premisa k životaschopnosti tohoto fenoménu. Je jím potřeba aktivního pohybu, potřeba setkávání se a sdružování se, potřeba aktivního odpočinku a relaxace. Studenti mají díky sportu možnost setkávat se i mimo přednáškové sály, jsou nadšenými stoupenci různých sportovních odvětví, která dostávají na vysokoškolských sportovištích svůj prostor. Nejde jen o rozvoj pohybových schopností a dovedností, ve sportu nacházejí nezaměnitelný socializační prvek, dostává se jim možnosti dozvědět se více o sobě i svých spolužácích.

Pravidelné sportování mezi přednáškami se díky nadšeným organizátorům rozšiřuje i mimo akademickou půdu, studenti tráví volné víkendové dny a rovněž i část prázdnin různými formami turistiky. Vrcholem setkávání jsou studentské sportovní soutěže. Nejde jen o utkání mezi fakultami či vysokými školami, ale studenti mají možnost účastnit se i mezistátních akademických soutěží jako jsou letní a zimní univerziády. Nezanedbatelná není ani úspěšnost našich studentů na těchto sportovních akcích, odkud zástupci různých českých vysokých škol přivezli mnoho medailí. Čeští vysokoškolští studenti jsou rovněž pravidelnými účastníky vrcholných sportovních událostí mezi profesionálními sportovci, jako jsou olympijské hry, mistrovství světa či Evropy. Čeští studenti tak svými sportovními výkony dělají dobré jméno naší zemi po celém světě.

Sport není vždy spojován s pozitivními konotacemi, ale může být zneužit v rámci politické propagandy, jako tomu bylo za minulého režimu nejen na našem území nebo jako prostor, kde se realizují různé finanční a obchodní zájmy velkých firem. V těchto případech se některým sportovním odvětvím dostává velké pozornosti a finanční podpory, jiné sporty se potýkají na hranici životaschopnosti. Za minulého režimu se u nás sportu věnovala větší pozornost i z důvodu přípravy mladých mužů na vojenskou službu. To, že tomu tak dnes není, má negativní dopad ve financování sportovním organizací a svazů, které si musejí shánět finanční zabezpečení samy. Tento fakt je pro některé mediálně méně atraktivní sporty nebo sporty s menší členskou základnou vážným problémem. Svazy těchto sportů se tak ocitají na hranici existence schopnosti a jsou mnohdy závislé na

finanční podpoře sponzorů. V dnešní době, kdy se téměř všechny soukromé subjekty snaží ušetřit, je finanční podpora z jejich strany snížena na minimum nebo není žádná.

Rovněž sport na vysokých školách bojuje na mnohých fakultách o své přežití, nutno dodat, že na některých svůj boj již prohrál. Katedry či ústavy tělesné výchovy tak musejí vynakládat velké úsilí, aby obhájily své právo na existenci. A je i na studentech samotných, zda bude snažení jednotlivých sportovních pracovišť úspěšné. Protože právě zájem studentů o pohybové aktivity je jedním z nejdůležitějších měřítek, které rozhodne, zda to či ono pracoviště bude na vysokých školách zachováno.

Právě zájem vysokoškolských studentů o pohybové aktivity s důrazem na sporty v přírodě je ústředním tématem předkládané práce, k jejímuž sepsání mne vede jednak zájem o dané téma a jednak také fakt, že pracuji jako odborný asistent Ústavu tělesné výchovy 2. lékařské fakulty UK.

Pro seznámení s touto problematikou je nutné učinit exkurs do historie vysokoškolského sportu, srovnat pojetí sportů v přírodě u různých autorů, zaměřit se na sport jako celospolečenský fenomén a to zejména pro populaci vysokoškolských studentů.

2 Historie sportu na českých vysokých školách

2.1 František Smotlacha a Vysokoškolský sport Praha

Zájem vysokoškolských studentů o tělesná cvičení se projevoval již v době vzniku Sokola. Mnozí čeští studenti docházeli do sokolských jednot a rozličných sportovních klubů, aby se zde účastnili tělesného rozvoje (Smotlacha, 1921).

Roku 1907 přichází do Prahy na universitu nadšený tělocvičný a sportovní pracovník František Smotlacha, který zde studoval profesuru tělocviku. Již při studiu se zabýval myšlenkou na organizování tělocviku a sportu pro vysokoškolské studenty, které chtěl rovněž soustředit do nějaké instituce. Důvodem takového uvažování byl neuspokojivý zájem českého studentstva o pohybové aktivity. Jejich účast v sokolských jednotách a sportovních klubech byla podle F. Smotlacha nedostatečná. Upozorňoval také na mimoškolní trávení času studentů, které se odehrávalo často v kavárnách a restauračních zařízeních, což bylo typické zejména pro německé studenty, ale bohužel čeští studenti se počali chovat stejně jako jejich němečtí kolegové (Smotlacha, 1921).

Již roku 1908 se podařilo uspořádat veřejné cvičení na Slovanském ostrově a zřízení Sportovní komise při Svazu československého studentstva. V následujícím roce se uskutečnilo první atletické utkání v Praze na hřišti SK Slavia Praha mezi Univerzitou a Technikou. Tyto události spolu s podporou učitelských sborů Přírodovědecké fakulty a Vysokého učení technického byly základními pilíři pro rozvoj sportu na českých vysokých školách, zpočátku především na těch pražských (Smotlacha, 1925; Smotlacha et al.; Valjent, 2010; Waic, 2011).

Univerzitním učitelem sportovních her byl od r. 1908 A. Křištof, jehož nástupcem se v dubnu 1910 stal právě František Smotlacha. Tohoto roku je založena při Přírodovědecké fakultě instituce pod názvem „Vysokoškolský tělocvik, sport a hry“ zvaná také „Vysokoškolský tělocvik, sport a skauting“. Ani jeden z názvu se nezažil, jelikož je z čistě praktických důvodů nahradilo označení „Vysokoškolský sport“ (VS) (Smotlacha, 1925; Valjent, 2010).

František Smotlacha ihned započal s organizováním tělesných cvičení, tělocvik pod širým nebem, lehká atletika, tenis, házená, kopaná, plavání, cyklistika. Organizoval rovněž aktivity v přírodě, jako byla například turistika, vodní turistika, kanoistika, táboření, prázdninové pobyty v přírodě. Ze zimních sportů se dostávalo pozornosti lyžování, hokeji,

bruslení, sáňkování. Již od počátku svého působení se Smotlacha soustředil také na kurzy pro cvičitele a přednášky o tělesné výchově.

Nejen cvičení jím pořádána, ale i nové myšlenky a metody vzbudily nebývalý zájem u studentů vysokých škol. Zájemců se přihlásilo tolik, že nebylo možné všem vyhovět. Cvičení ne neúčastnili pouze studenti pražské univerzity, ale také posluchači pražské techniky. Smotlachovi šlo o spolupráci mezi oběma pražskými vysokými školami, přivítal rovněž, že mezi nimi bylo mnoho vynikajících sportovců a schopných organizátorů. Přínosem bylo i vzájemné ovlivňování a doplňování studentů obou škol.

Základní Smotlachovou ideou bylo zpřístupnit tělesnou výchovu, pohybovou rekreaci a sport všem posluchačům a příslušníkům vysokých škol pražských. Jejich heslem bylo: „zdraví, síla a krása“. Snažil se zajistit pro studenty optimální podmínky pro provozování tělesných cvičení, tím tak zpřístupnit tělesnou výchovu a sport i méně majetným studentům. Proto usiloval o získání a zařízení tělocvičen a hřišť, o výchovu vlastních cvičitelů. Proto pracoval v tělesné výchově odborně a vědecky.

Mezi lety 1910 a 1914 se cvičení konala na hřištích na Letné a na Vendelínce. Bruslení se studenti věnovali na Vinohradech na Matičním kluzišti. Na plavání se docházelo na vyšehradskou plovárnu a do lázní Koruna. Tělocvičnu se podařilo získat v prostorách gymnázia v Křemencově ulici. Schůze a přednášky se odehrávaly v místnostech filosofické fakulty. Centrum, čítárna, knihovna, úřadovna, místem zápisu i skladištěm tělocvičného náradí byl byt Františka Smotlacha. V počátcích byl VS udržován jeho zakladatelem, což bylo umožněno díky spolupráci s Českou sportovní společností a Spolkem pro pěstování her české mládeže. Postupem času se podařilo vyzískat různé výhody pro studenty na některých sportovištích (Smotlacha, 1925; Valjent, 2010).

Těsně před 1. Světovou válkou sdružoval Vysokoškolský sport 570 studentů, pěstovala se zde většina tělesných cvičení. Jednotlivé sporty vytvářely jeden či více oddílů, jejich náčelníci organizovali cvičení a podniky. Důvodem vzniku bylo i to, že se František Smotlacha nemohl účastnit veškerého dění, jelikož četnost sportovních aktivit byla veliká.

Zvláštností předválečných sportovních aktivit bylo zavedení školy a práce v přírodě o prázdninách, stejně tak pořádání cvičitelských kurzů pro tělesnou výchovu, sport a hry mládeže, které byly pořádány nejen pro cvičitele Vysokoškolského sportu, ale rovněž pro hostující učitele. Významnou se stala turistika a táboření. Smotlacha se nevěnoval pouze

dospělé populaci, ale jeho zájmu se těšila i mládež, ze které si během jím pořádané školy chtěl vychovat schopné spolupracovníky.

2.2 Nové myšlenky a metody ve sportu

Smotlacha uvedl tělesnou výchovu, sport a rekreaci na vědecký základ. Učinil tak tím, že uplatnil svou tělovýchovnou biologickou metodu, která byla součástí vědecké tělesné výchovy. Zvláštností této metody je, že pracuje přímo pro život člověka, pro jeho tělo, pro jeho celou bytost. Nejde tedy v první řadě o podávání fyzických výkonů, což je typické pro sportovní pojetí pohybových aktivit. Cílem této metody je lepší život jedince, což je základem pro správné fungování celé společnosti. Pro společnost má tento přístup i praktický dopad, jelikož muži jsou díky těmto cvičením na vysoké úrovni fyzické zdatnosti a tedy schopni bránit svou zemi ve válečných konfliktech (Smotlacha, 1925; Smotlacha, 1934).

Cvičení VS byla pokud možno co nejčastěji pořádána v přírodě, na čerstvém vzduchu, proto jsou hojně pořádána cvičení v zimních měsících ve venkovním prostředí. Výletní turistika tak nebyla praktikována jen v letních měsících. Smotlacha se stal průkopníkem jejího provádění i v zimním období.

Pro zachování harmonie tělesných cvičení bylo vedle provádění sportovních aktivit v přírodním prostředí zavedeno cvičení i v prostředí tělocvičen. Smotlacha tak svou koncepcí vysokoškolské tělesné výchovy pokryl zájem studentů o aktivity prováděné ve venkovním prostředí a prostředí tělocvičen nehledě na roční období. Jednotlivým sportovním odvětvím se tak dostalo nebývalých podmínek pro jejich rozvoj. Jednalo se například o halové tréninky atletů, tenistů, fotbalistů, suchou přípravu lyžařů, bruslařů, vodáků atd. Byla tak vytvořena koncepce návaznosti jednotlivých sportů, kdy se přecházelo z venkovního prostředí do tělocvičen a naopak, sportovní činnost tak měla ráz jednotnosti. Docílilo se tak i toho, že studenti měli možnost věnovat se různým sportovním odvětvím v průběhu celého roku, což rozvíjelo jejich všestrannost. S myšlenkou všestrannosti souvisela i péče o jednotlivá sportoviště, tedy jejich údržba a úprava (Smotlacha, 1925).

Studentům byly nabízeny sportovní aktivity rovněž o víkendech a svátcích, ani o velkých prázdninách se na ně nezapomnělo. Jednak měli možnost docházet na pražská sportoviště, jednak byly pořádány letní sportovní tábory. Byly zakládány prázdninové turistické a tábornické oddíly, byly jim sjednávány práce na venkově.

Přestože byli studenti vedeni k pohybové všestrannosti, mnozí z nich dosahovali vynikajících sportovních úspěchů.

Organizačně byl Vysokoškolský sport na vysoké úrovni, přestože administrativu a organizaci měli na starosti dobrovolníci. Po roce 1918 měla tato instituce několik tisíc členů. Připravit vše potřebné pro takovýto počet sportovců vyžadovalo značný počet lidí. Dobrovolnictvím i v tomto odvětví bylo ušetřeno značných prostředků, které bylo možno využít na jiné účely. Smotlacha vyzdvihuje tento fakt z důvodu vědomí toho, že vysokoškolští studenti jsou převážně individualisté vyžadující pro studium oporu ve svých učitelích. Fakt, že jsou schopni sami se podílet na organizaci sportování na vysoké škole, je důkazem schopnosti kolegiality a významu, kterému se Vysokoškolský sport těšil (Smotlacha, 1925).

Činnost vysokoškolského sportu nebyla zaměřena pouze na uspokojování sportovních potřeb studentů, sportovní zázemí bylo nabízeno všem příslušníkům a pracovníkům vysokých škol, zvláště profesorům. Byl zde kladen důraz i na výchovu nových cvičitelů a organizátorů. Do roku 1934 se jich podařilo vychovat přes sedm tisíc. Vedle praktické výchovy byly pořádány teoretické semináře, byla založena knihovna s odbornou literaturou, byla založena tělovýchovná škola mládeže (Smotlacha, 1925).

Že měla snaha Františka Smotlachy a jeho stoupenců smysl, projevilo se ještě před rokem 1914. Jak Smotlacha uvádí, byl bohémský život studentů, odehrávající se především ve studentských hospodách, kavárnách a tančírnách, nahrazen sportovním a rekreačním působením studentů na hřištích a v tělocvičnách. Studenti vědomi si přínosu pohybových aktivit, sami upravovali svůj životní styl, který jim napomáhal dosahovat ještě lepších sportovních výkonů. Tento vývoj byl podepřen i snahou Fr. Smotlachy zpřístupnit sporty i různé druhy turistiky co možná nejlevnější formou, aby se tak mohli i zcela nemajetní studenti účastnit všeho sportovního dění (Smotlacha, 1925).

Vedle záměrů sportovních a rekreačních bylo zde i hledisko brannosti jednotlivých studentů, což nebylo Smotlachou nijak zvláště vyzdvihováno, ale tato myšlenka byla od samého počátku přítomna. Svě důležitosti nabyla po roce 1918, kdy vzniknul samostatný Československý stát a kdy také ostatní evropské státy (např. Německo, Itálie, Maďarsko) usilovaly o rozvoj tělesné výchovy, zejména na vysokých školách. Podle Smotlachy hrálo důležitou roli v těchto zemích hledisko brannosti. Ve vysokoškolském sportu byla zavedena výchova dopravní (jízda na koni, na kole, na motocyklu, v autě, létání), výchova

k orientaci a pobytu v přírodě, pozorování a prozkoumávání krajiny. Důraz byl kladen na pozorování naší země i zahraničních států.

Ještě než došlo k těmto změnám spojeným se vznikem ČSR, prošla si tělesná výchova na pražských vysokých školách nucenou pauzou, zapříčiněnou válečným stavem. Doktor Smotlacha se účastnil vojenských povinností do konce roku 1917, od prvního ledna následujícího roku se vrátil ke své práci. Cvičeních se zprvu účastnily pouze studentky, jelikož mužská část studentstva byla stále na bitevním poli nebo v nemocnicích. Koncem tohoto roku, po skončení 1. světové války, požádal Smotlacha o úpravu tělesné výchovy na Karlově univerzitě i na pražské technice, neopomněl ani nově zakládající vysoké školy v Brně a Bratislavě (1925).

Roku 1920 se stal František Smotlacha učitelem sportovních her a tělesných cvičení na Přírodovědecké fakultě. Svěřeno mu bylo starat se o veškerou sportovní a rekreační činnost studentů, stejně tak materiální zabezpečení sportovišť. Ke spolupráci se mu nabídlo mnoho předválečných spolupracovníků, ale i zájemci noví.

Rozvoj sportování po válce byl veliký a všeobecný. Narostl počet studentů, což mělo vliv na vznik nových oddílů a klubů, které byly přidruženy k ústavům Vysokoškolského sportu. Podařilo se získat nové tělocvičny, hřiště, plovárny. Získáno bylo nové sportovní náčiní a náradí. Vydávány byly časopisy a publikace. To vše bylo uskutečňováno za nadšené spolupráce učitelů, organizátorů a samozřejmě studentů (Smotlacha, 1925).

2.3 Úkoly a cíle tělesných cvičení podle Smotlachy

Cílem tělesných cvičení je tělesná a branná výchova, pohybová rekreace a sport, jejímiž úkoly jsou osvěžení a ozdravení člověka, pracujícího převážně duševně a bez pohybu a často v nezdravých místnostech. Má střídát studium posluchačů a stávat se tak pro ně zábavou. Studenti si tak díky činnosti Vysokoškolského sportu uvědomují důležitost pohybu ve svém životě. Význam pohybových aktivit pro duševní osvěžení studentů je natolik významný, že tomu byla přizpůsobena i výstavba a zřizování sportovišť, které se uskutečňovalo v blízkosti budov jednotlivých vysokých škol, nebo v blízkosti bydlišť studentů. Studentům je nabízena i možnost sportovního vyžití v přírodě, kde je možno využít všeho, co venkovní prostředí nabízí. Pěstováno tak bylo táboření, turistika, horolezectví, plavání, kanoistika, lyžování, bruslení.

Už jsme se výše zmínili o úkolu brannosti, který na sebe Vysokoškolský sport vzal.

Vysokoškolští studenti mají být podle Smotlachy co nejlépe připraveni pro případné působení v armádě za válečného stavu (Smotlacha, 1934).

2.4 Sport na ostatních vysokých školách v ČSR

Roku 1912 byl v Brně založen SK Česká technika Brno, roku 1927 je založen Vysokoškolský sport Brno (Smotlacha, 1925; Valjent, 2010).

V Bratislavě se sportovní činnosti na vysoké škole větší pozornosti dostává v roce 1922 díky organizaci Akademická YMCA, o rok později vzniká Slovenský Športový Klub Univerzita Bratislava. Roku 1928 vzniká Vysokoškolský sport Bratislava (Smotlacha, 1925; Bělohávek, 2010).

2.5 Vysokoškolský sport ve 30. letech

Sportování na vysokých školách se dostává v tomto období více pozornosti, což je nemalou zásluhou Františka Smotlachy, který je stále velmi aktivním iniciátorem všeho dění okolo pohybových aktivit na vysokých školách. Bylo by ovšem nespravedlivé nezmínit i jeho spolupracovníky a to i z řad studentů, kteří měli na rozvoj sportování na akademické půdě zřetelný podíl. Rok 1930 je datem oslavujícím dvacetileté výročí od založení Vysokoškolského sportu Praha. Je i datem, kdy Ministerstvo školství a národní obrany pronajímá a do trvalého užívání předává budovu Marathon, která nabízí tělocvičny, halu, prostory pro sportovní inventář a administrativní místnost. U příležitosti tohoto jubilea jsou pořádány různé oslavy (Bělohávek, 2010).

Vysokoškolský sport Brno se rovněž rozvíjí a v polovině 30. let dosahuje dosavadního maxima v počtu registrovaných studentů (Bělohávek, 2010).

Ani mezinárodní působení českých studentů na akademických soutěžích nezaznamenává úpadek, právě naopak. Jestliže v dřívějších letech to byli především studenti VS Praha, kteří reprezentovali svoji zemi na mezinárodním kolbišti, dochází i v tomto aspektu k pozvolným rozšířením na studenty ostatních vysokých škol. Z tohoto důvodu byl založen zvláštní orgán (Národní výbor pro tělesnou výchovu a sport na československých vysokých školách), který měl na starosti koordinaci vztahů vysokých škol v jednotlivých městech Československa (Bělohávek, 2010; Smotlacha, 1934).

Že nemá sport pouze vliv na fyzickou zdatnost jedince, projevilo se právě ve 30. letech minulého století, kdy se Evropou šířily fašizující tendence a kdy se společnost i v Československu začala diferencovat na základě odklonu či projevování sympatií

k tomuto hnutí. Sport tak přebírá úlohu konsolidační a demokratizační, zvláště toho bylo zapotřebí, kdy se A. Hitler dostal v Německu k moci. V tuto chvíli byla zdůrazňována branná funkce tělesné výchovy na vysokých školách. Ty měly z tohoto hlediska následující úkoly – zabezpečit brannou přípravu mravní a naukovou, brannou přípravu tělesnou, výcvik v pomocných a branných službách, branný výcvik. Tento krok byl podložen vydáním zvláštního výnosu z Ministerstva školství a národní obrany ze září 1938. Na jeho základě byl do osnov zařazen nový předmět a tělesná výchova se stala pro československé studenty a studentky povinnou, a to do věku 22 respektive 21 let. Na vysokých školách byly zřízeny nové ústavy, a sice Ústav pro tělesnou výchovu na českých vysokých školách v Praze, Ústav pro tělesnou výchovu na českých vysokých školách v Brně, Ústav pro tělesnou výchovu na německých vysokých školách v Praze. Tělovýchovné lektoráty byly zřízeny na Vysoké škole báňské v Příbrami, na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Olomouci, na zemědělském odboru Pražské německé vysoké školy technické v Děčíně – Libverdě, na Německé škole technické v Brně. Události z listopadu roku 1939 však ničí na následujících šest let vše, co bylo dosud s tak velkým úsilím budováno. Uzavření vysokých škol, odvážení studentů do koncentračních táborů a zabavování majetku. Tak je likvidován vysokoškolský sport (Bělohlávek, 2010).

2.6 Vysokoškolský sport po 2. světové válce

V prvních poválečných letech se na studiích vysokých škol sešel dvojnásobný počet posluchačů ve srovnání s předválečnými lety. Mnoho studentů z roku 1939 se ke studiím vrátit nemohlo, jelikož zemřeli během válečného období. Také František Smotlacha se nevrátil k organizování sportovních aktivit vysokoškoláků, své úsilí věnoval přírodním vědám (Bělohlávek, 2010).

Po druhé světové válce byly obnovovány a zakládány vysoké školy, spolu s nimi se rozvíjel vysokoškolský sport. V Olomouci se rozvíjí sport v rámci vysokoškolských studií brzy po ukončení války, již v roce 1946. O dva roky později se tak děje v Ostravě, kam byla přesunuta vysoká škola z Příbrami. V padesátých a šedesátých letech dochází k rozmachu i v ostatních městech, kde mají své sídlo vysoké školy: Liberec (1953), Pardubice (1955), Hradec Králové (1959), Zlín (1965) (Kolektiv autorů, 1974).

V Praze se roku 1946 konal I. světový kongres studentstva, v jehož rámci byl založen Mezinárodní svaz studentstva, sídelním městem se stala Praha. Cílem tohoto svazu bylo obnovení světových akademických zimních a letních her, jejichž tradice byla válkou

přerušena. Svaz si dal také za úkol organizovat mezinárodní výměny, turnaje, letní i zimní tábory a kurzy (Bělohávek, 2010).

Další změny v českém sportu na sebe nenechaly dlouho čekat, když v poúnorových událostech roku 1948 došlo ke sjednocení svazů, spolků, klubů a ostatních tělovýchovných organizací do jednotné tělovýchovné organizace nesoucí název Československá obec sokolská (ČOS). S tím však vysokoškolská tělovýchova nesouhlasí a není ochotna na stávající systém přistoupit. Následkem takového postoje zaniká VS Praha a VS Brno, vysokoškolská tělesná výchova byla rozpuštěna. Vysokoškolští sportovci se přesouvají do sportovních klubů na základě svého sportovního zaměření. V důsledku politických změn dochází také k rozporům uvnitř celého studentského hnutí, což se projevilo např. na účasti VIII. zimní univerziády konané ve Špindlerově Mlýně, kam přijeli studenti pouze z devíti zemí (Bělohávek, 2010).

Velkou změnou v organizování tělesné výchovy na vysokých školách i jednotlivých fakultách přinesl Výnos ministerstva školství, věd a umění z roku 1952, kterým byly zrušeny Ústavy pro tělesnou výchovu na vysokých školách a jsou zřízeny na všech vysokých školách a samostatných fakultách jednotlivé katedry tělesné výchovy. Spolu s tímto výnosem byl přijat i dlouhodobý plán pro tělesnou výchovu na vysokých školách, jehož základem bylo rozdělení výuky na povinnou a dobrovolnou. Zatímco úkolem první byl všestranný rozvoj osobnosti, druhá byla zaměřena na soustavné zvyšování výkonnosti a na rekreaci. Toto pojetí výuky tělesné výchovy se v podstatě zachovalo do současnosti na některých školách či fakultách, jinde došlo ke značným změnám (Bělohávek, 2010).

Vysokoškolská tělovýchova potřebovala adekvátně vzdělané pracovníky, a tak z tohoto důvodu a ještě pro účely armádní a oblast dobrovolné tělovýchovy byl roku 1953 založen Institut tělesné výchovy a sportu (ITVS). O pět let později byl institut spojen s Vysokou školou pedagogickou, což mělo pouze jednorocní trvání, jelikož od září roku 1959 se stává samostatnou fakultou Univerzity Karlovy, aby o šest let později došlo k definitivnímu přejmenování na Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy (FTVS UK). Pod patronací nově vzniklé fakulty se vytváří TJ Slavia VŠ Praha, do které se spojily jednotlivé pražské tělovýchovné jednoty (TJ). Díky aktivitě některých pracovníků Ministerstva školství, dostalo se tělovýchově a sportu na vysokých školách ještě větší pozornosti, což mělo za následek například bezplatné poskytování sportovišť studentům, což vedlo k dalšímu rozvoji výkonnostního sportu (Bělohávek, 2010).

Funkcionáři mající na starosti pohybové aktivity na vysokých školách neměli všude pro svou činnost pochopení, zejména tomu tak bylo u vedení ČSTV, vztahy se vyostřily po srpnu roku 1968, kdy členové vysokoškolského sportu jednoznačně odsoudili okupaci vojsk varšavské smlouvy. Tyto problematické vztahy mezi funkcionáři jednotlivých institucí neměly naštěstí zásadnější vliv na rozvoj sportu v rámci výuky na vysokých školách. Českoslovenští vysokoškolské studenti úspěšně reprezentovali na republikovém i mezinárodním poli nejen své fakulty, ale i svoji zem. Příležitost k tomu měli na univerziádách a olympijských hrách, v republikových soutěžích se studenti střetávali například při Sportovních přeborech vysokých škol či českých univerziádách (Bělohlávek, 2010).

Pozornost byla věnována také technickým sportům a branné výchově, k tomu účelu byla vytvořena kooperace se Svazem pro spolupráci s armádou (Svazarm) (Bělohlávek, 2010).

2.7 Vysokoškolský sport po listopadu 1989

Listopadové události roku 1989 přinesly změny celospolečenské, výrazně se tedy dotkly i oblasti sportu na vysokých školách. Do této doby byly sportovní aktivity vysokoškoláků podporovány velkou měrou ministerstvem školství. Po společensko-politických změnách ve vedení státu došlo i ke změnám v systému řízení a hospodaření jednotlivých kateder tělesné výchovy. Vyskytly se otázky po smysluplnosti povinné čtyřleté výuce tělesné výchovy, některé fakulty využily pravomocí na samostatné rozhodování o studijním plánu a hodiny výuky tělovýchovy upravily. S tím šlo ruku v ruce i snižování dotací na sportovní katedry, což se muselo také nutně odrazit v práci uvnitř tělovýchovných jednot (Bělohlávek, 2010).

Výuka začíná být stále více zaměřena na zájmovou tělovýchovu, realizace výkonnostního sportu se uskutečňuje v rámci vysokoškolských sportovních přeborů a jiných soutěží jako například České akademické hry (ČAH), které mají navázat na tradici československých univerziád (Bělohlávek, 2010).

Rok 1990 je pro sport na půdě vysokých škol významným mezníkem v jeho vývoji. Nejprve se vysokoškolská tělovýchova vymezila jako samostatný celek v rámci celonárodní spolkové tělovýchovy, který je těsně spojený se svým rezortem – Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Tohoto roku byl zvolen také nový výbor Českého vysokoškolského sportu (ČVS). Jeho úkolem bylo obhájit důležitost

existence tělovýchovy a sportu na vysokých školách, jelikož některé fakulty usilovaly o zrušení výuky pohybových aktivit na své akademické půdě (Bělohlávek, 2010).

Docházelo k celé řadě legislativních změn v jednotlivých vysokoškolských sportovních institucích, některé zanikají, aby nové vznikly. Vzniká například Česká a Slovenská federace vysokoškolského sportu (ČSFVS), jejíž životnost měla pouze osmi měsíční trvání. Český vysokoškolský sport byl v roce 1993 přejmenován na Česká asociace akademického sportu (ČAAS), změna do jisté míry souvisela také se změnou v uspořádání našeho státu, kterou přinesl leden tohoto roku (Bělohlávek, 2010).

V průběhu devadesátých let dochází ke změnám v názvech většiny vysokých škol na univerzity, reakcí na tuto skutečnost je i přejmenování ČAAS na: Česká asociace univerzitního sportu (ČAUS) (Bělohlávek, 2010).

3 Sporty v přírodě na vysokých školách

Ve třicátých letech 19. století se v Anglii začal na některých školách formovat moderní sport. Nejprve se studenti věnovali těm sportovním odvětvím, která bylo možné provozovat bez velkých materiálních požadavků. Není tedy divu, že se sport odehrával ve venkovním prostředí, tedy v přírodě. Byla to například jízda na koni, veslování, běh a další. Později, s rostoucí popularizací sportu a to už nejen v Anglii, se sport přesouvá i do vnitřních prostor škol i jiných institucí. Nicméně už v počátcích zrodu sportu v dnešním pojetí stála ta sportovní odvětví, která se odehrávají v přírodě. Svoji popularitu si udržela dodnes, což je důkazem o atraktivitě spojení přírodního prostředí a pohybové aktivity (Sommer, 2003; Kössl, Štumbauer, Waic, 2004; Grexa, 2007).

Díky tomu, že sport se oproti svému původnímu pojetí postupně proměňoval ve smyslu stále větší specializace, bylo do něj investováno mnoho prostředků a úsilí, za což byly očekávány stále lepší výkony. Tato skutečnost si vyžádala profesionalizaci sportu s jasným požadavkem na zvyšování výkonnosti. Původní pojetí sportu postupně ustupovalo do pozadí a bylo stále těžší se věnovat v rámci sportovních oddílů sportu pouze rekreačně. Tento stav došel svého vrcholu v českých zemích za dob komunistického režimu, jelikož sport se stal jedním z politických prostředků, kterým bylo demonstrováno správné pojetí socialistické výchovy (Kössl, Štumbauer, Waic, 2004).

Podobný vývoj se odehrál i v rámci vysokoškolského sportu. Díky propagaci sportu v rámci studia bylo sportování na vysokých školách bohatě finančně podporováno. Výuka byla do značné míry orientována výkonnostně. S tímto stavem je dnešní podoba vysokoškolského sportu dosti neslučitelná. Tělesná výchova už není zdaleka na všech vysokých školách povinná, čímž se zúžilo množství studentů, kteří dochází do hodin tělesné výchovy. Snížila se i podpora sportu ze strany státu. Úbytek finančních prostředků se odrazil i na vybavenosti jednotlivých sportovišť, schází rovněž finance na jejich pronájmy. Sport se tedy mnohdy vrací ke svému počátku a přesouvá se do venkovního prostředí. Ne vždy však najde tato snaha u studentů pochopení.

Sporty provozované v přírodním prostředí jsou pro české vysokoškolské studenty spojeny s jejich studiem již od samého počátku vysokoškolského sportu. František Smotlacha věnoval velikou pozornost a péči i těmto pohybovým odvětvím. Právě sporty v přírodě naplňovaly Smotlachovu představu o poznávání různých míst republiky i zahraničních států, naplňovaly rozvoj brannosti a samostatnosti studentů. Jsou rovněž

vhodným prostředkem rekreace a v neposlední řadě také dávají prostor pro uspokojení sportovních potřeb a i reprezentaci vysoké školy, potažmo republiky na mezinárodní sportovní scéně (Smotlacha, 1934).

Do svého pojetí sportů v přírodě zařadil Smotlacha (1934) turistiku vycházkovou, skauting a táboření. Z letních sportů byla pozornost věnována horolezectví, turistice na kolech, vodní turistice, turistice na motocyklech a v autech. Mezi zimními sporty bylo populární lyžování, bruslení, sáňkování a hokej.

Sporty v přírodě se podle Sýkory (1986) staly zejména v druhé polovině dvacátého století jakousi variantou ke sportům výkonnostním. Výkonnostní požadavky byly vzdálené možnostem nenáročného provádění sportovních aktivit. Díky výkonnostním požadavkům byly jednotlivé prostory hřišť a tělocvičen obsazeny po celý týden, což omezovalo možnosti provozování masového sportu. Z tohoto důvodu byli lidé nuceni vyhledávat takové pohybové aktivity a činnosti, které nevyžadují upravené plochy nebo sportovní haly a tělocvičny. Pozornost byla upřena k aktivitám prováděným pod širým nebem, v přírodě, kterým se může věnovat velký počet lidí bez rozdílu věku a pohlaví. Právě tyto podmínky splňují sporty v přírodě.

Smyslem pohybových aktivit provozovaných v přírodě je zlepšování zdraví, rekreace a relativní zvyšování výkonnosti, poskytující dostatek radosti a zábavy. Tělesná cvičení se při sportování v přírodě provádějí do takového zatížení, které neovlivňuje schopnost přijímat estetické podněty vnějšího prostředí (Sýkora, 1986).

Sporty v přírodě jsou charakterizovány následujícími znaky:

- realizace disciplíny je podmíněna závislostí na přírodním prostředí,
- hlavní obsahovou složkou jsou tělesná cvičení,
- kvalita vnímání estetických podnětů vnějšího prostředí není narušena enormní výkonnostní zátěží (Tajovský, 1979; Sýkora, 1986).

Přírodní prostředí je silným motivačním a emotivním činitelem a tvoří ve spojení s vlastním pohybem vhodný kompenzační prostředek proti civilizačním vlivům. Při výkonnostním provádění nezáleží podle Sýkory (1986) na tom, zda vede trasa závodu krásnou přírodou nebo sídlištěm. V tomto případě zůstává z přírodního prostředí pouze tvar terénu jako překážka nebo klimatické podmínky jako kladný nebo záporný činitel výkonu. Typickým příkladem jsou sporty vázané na přírodu, které se přenášejí do umělého

prostředí, které je budováno za značných finančních nákladů.

Sýkora (1986) řadí mezi sporty v přírodě následující odvětví: běh pro zdraví, orientační běh, dálkové pochody, cyklistika, potápění, windsurfing, kanoistika, běh na lyžích, lyžování, bruslení, sáňkování.

Trochu odlišné pojetí sportů v přírodě nabízí Neumann a kol. (2000). Podle těchto autorů se mezi sporty v přírodě řadí ty sportovní disciplíny, které se odehrávaly nebo se odehrávají převážně v přírodním prostředí a jsou charakterizovány specifickou formou soutěže se zřejmou snahou o dosažení nejvyššího výkonu. Pro autory je tou nejvyšší kvalitou ta okolnost, že sporty jsou prováděny v relativně málo narušeném přírodním prostředí. A to i přes skutečnost, že se řada dříve typických sportů v přírodě stěhuje do umělých areálů a hal (např. sportovní lezení, lyžování, cyklistika, veslování, triatlon, windsurfing).

Neumann a kol. (2000) klade u sportů v přírodě důraz na zvyšování kondice, zlepšování pohybových funkcí, zapojení všech smyslů, zážitkovost, získávání zkušeností, možnost spolupráce s ostatními, porozumění sobě samému, aktivaci celé osobnosti v bezprostředním jednání.

Ve srovnání se Sýkorou, nabízí Neumann a kol. (2000) poněkud širší paletu sportů v přírodě. Uvádíme jejich výčet: horolezectví, orientační běh, lehká atletika, speleoalpinismus, běh na lyžích, sjezdové lyžování, skialpinismus, silniční cyklistika, horská cyklistika, cyklokros, rychlostní kanoistika, vodní slalom a sjezd, veslování, motocyklový sport, automobilový sport, vodní motorismus, jachting, surfing, windsurfing, jezdectví, skibob, sáně a boby, bruslení, plavání, potápění, bezmotorové létání, golf, lukostřelba.

4 Zájem o pohybové aktivity u české populace

Mezi znaky současného sportu patří různorodost forem i obsahu a individualizace, která znamená mimo jiné nárůst počtu individuálních sportů, resp. sportovních disciplín a jejich individuální provozování, což s sebou často nese nezávislost na sportovních oddílech, klubech či jiných organizacích. Narůstá nabídka pohybových aktivit, rozšiřuje se spektrum organizačních i obsahových forem sportovních aktivit, sport je pestřejší. Pro český sport jako sociální jev dotýkající se dětí a mládeže platí tytéž vývojové trendy, s nimiž se setkáváme v hospodářsky rozvinutých zemích Evropy, ale i ostatního světa (Slepičková, 2001, Slepičková, 2003).

Sport či pohybové aktivity jsou se současnou společností nerozlučně spojeny. Prvky sportu běžně pronikají do každodenního života, aniž bychom si to uvědomovali. Patrné je to například ve sdělovacích prostředcích, kde je sportu běžně věnován značný prostor. Do společnosti pronikají i módní vlivy sportu. Sportovci představují často idoly pro běžnou populaci (Slepičková, 2005).

Vztah či postoj společnosti k pohybovým aktivitám se stal tématem několika studií, které byly provedeny na různých souborech populace. Pro nás je důležitý nejen současný stav, ale také studie z let minulých. Díky porovnání výsledků z těchto studií lze vysledovat tendenci, jakým směrem se ubírá vztah populace k pohybovým aktivitám. Nejde pouze o sledování populace vysokoškolských studentů, nýbrž o sledování vztahu jedince ke sportu v jeho ontogenetickém vývoji, což jsme zjišťovali na dostupných studiích.

Některé studie se zabývají vztahem populace ke sportu a motivací, proč se sportovním aktivitám věnovat. Jiné si za svůj cíl stanovily sledování zájmu o konkrétní sportovní aktivity. Konečně poslední typ námi sledovaných studií sledoval oba jevy současně.

4.1 Studie zabývající se školní mládeží

Na konci devadesátých let minulého století byl proveden výzkum zabývající se motorickou výkonností školní mládeže (6-14 let) (Bunc, 2001). Na základě provedených měření a dotazníkových šetření se došlo k několika zjištěním. Motorická výkonnost má klesající tendenci, což souvisí s poklesem realizace pravidelné pohybové aktivity. Tento jev souvisí s nevhodnými podmínkami, nedostatečnou osobní zkušeností a neinformovaností dětí o pohybových aktivitách. Faktem je, že stejné trendy lze pozorovat i

u ostatních evropských států. Velmi výrazný pokles je zejména u spontánně provozovaných pohybových aktivit (Bunc et al., 2001). Ke stejným závěrům se dospělo i v jiné studii, která byla provedena v zahraničí (Riddoch, C.J., Boreham, 1995). Pokles byl zaznamenán u aktivit vytrvalostního charakteru, tedy došlo ke snížení energetické náročnosti provozovaných pohybových aktivit, s čímž souvisí nárůst % tělesného tuku. I tento trend je celoevropský, dokonce celosvětový (Bunc et al., 2001).

Na konci 90. let 20. století provedli autoři Sigmund et al. (2003) šetření, které se zabývalo trendem ve vývoji pohybových aktivit u dětí a mládeže vzhledem k jejich vzrůstajícímu věku. Výsledky z jejich studie korespondují s celoevropským trendem a mají i mnoho společných znaků s výsledky, které jsme shrnuli v předchozím odstavci. Se vzrůstajícím věkem dochází k poklesu provozování pohybových aktivit. Tento jev je častější u děvčat. Vztáhneme-li aktivitu dětí a mládeže na rozmezí jednoho týdne, vyplývá z této studie, že větší aktivita je projevována ve dnech pracovních než ve dnech víkendových. Toto lze pozorovat u všech věkových kategorií, u děvčat i chlapců. Narůstá naopak inaktivita spojená se sledováním televize či časem stráveným u počítače (Sigmund et al., 2003, Sigmundová et al., 2005).

Preference pohybových aktivit v olomouckém a ostravském kraji u 10-14letých žáků byla tématem práce autorů Sigmund a kol. (2004). Jsme si vědomi, že se výsledky vytahující se ke dvěma regionům České republiky nemohou být vztaženy k obyvatelům zbytku republiky, ovšem i tak jsou pro nás důležité.

Chlapci a děvčata mají velký zájem o plavání, lyžování, bruslení a in-line bruslení. U děvčat lze pozorovat vzrůstající zájem o volejbal, stolní tenis, fotbal, hokej, florbal, aerobik, turistiku. Naopak pokles zájmu lze zaznamenat u tance a gymnastiky. Chlapci projevují velký zájem o fotbal, hokej, florbal, basketbal, nohejbal, turistiku a atletiku. Naopak upadá zájem o vodní sporty, úpolové sporty či kondiční kulturistiku. Zajímavým trendem je smazávání rozdílů v preferencích mezi "typicky" dívčími a "typicky" chlapeckými sporty jako jsou aerobik, tanec a fotbal, hokej (Sigmund a kol., 2004).

4.2 Studie zabývající se dospělou populací

V letech 1980 a 1981 byl proveden výzkum zabývající se pohybovým režimem občanů ve věku 15 - 29 let na území Československé republiky (Teplý, 1983). Na základě informací získaných tímto výzkumem bylo konstatováno, že se celoročně pravidelné pohybové aktivitě, sportu či rekreační činnosti věnuje 60,0 % dotázaných, přičemž větší

aktivitu vykazují muži. Zcela vůbec nesportuje 7,5 %. Záměrně pohybovou aktivitu vyhledává více než polovina dotázaných (54,0 %).

Jelikož byl výzkum prováděn v letních měsících, byly nejčastěji prováděné aktivity tyto: plavání (46,0 %), domácí gymnastika (31,0 %), rekreační cyklistika (25,0 %), kondiční běh (25,0 %), kopaná (21,0 %), badminton (17,0 %), volejbal (12,0 %), turistika (11,0 %) (Teplý, 1983).

Hošek a Jansa (2001) provedli svůj výzkum na reprezentativním vzorku české populace. Z jejich studie vyplývá následující. Nejvíce Čechů (90,0 %) se domnívá, že lidé sportují, jelikož to má pozitivní vliv na zdraví jedince, pohyb má kompenzační vliv na sedavý způsob života populace, vede k udržení či zlepšení tělesné zdatnosti. Prostředí, tady myšlena příroda, bylo druhým nejuváděnějším (87,2 %) důvodem, proč sportovat. Stejně důležitým se ukázal fakt rozvoje volných vlastností, rozvoj vytrvalosti, odolnosti a houževnatosti. Následovaly důvody emoční, jako je radost, spontaneita, možnost vybití se (87,0 %). V těsném odstupu následují důvody socializační jak je poznávání nových lidí, vytváření nových přátelství, a důvody estetické či body image, myšleno je tím např. formování postavy. Seberealizace se umístila až ke konci uváděných důvodů. Stejně respondentů odpovědělo, že je pro ně motivací k provozování pohybové aktivity projevení odvahy, dobrodružný zážitek, či prožitek vzrušení.

Pohybovým aktivitám u dospělé populace se věnovala studie autorů Jansa, Kocourek, Votruba (2005). Autoři se zajímali o vztah dospělé populace ke sportu, tělovýchově a jiným pohybovým aktivitám. Nejvíce nás zaujalo věkové rozmezí 18 - 30 let, jelikož odpovídá věku vysokoškolských studentů. Nicméně i výsledky z ostatních věkových skupin jsou velmi přínosné, jelikož je na nich patrný vývoj, jakým se u současné populace ubírá zájem o pohybové aktivity v závislosti na věku.

U otázky dotazující se po pravidelné pohybové aktivitě bylo zjištěno, že muži ve věku 18 - 30 let se těmito aktivitám věnují ve 26,0 %, s rostoucím věkem jejich zájem upadá, v průměru to činí necelých 22,0 % ze všech respondentů mužů. Zcela bez pohybové aktivity je 7,8 % mužů ve věku 18 - 30 let, v průměru 10,2 %. Je zde tedy patrná tendence k opouštění pravidelného provozování pohybových aktivit spolu s nárůstem počtu zcela pohybově neaktivních mužů. U žen je možno sledovat stejný trend, bohužel s ještě horší tendencí. Ženy se pravidelně pohybovým aktivitám věnují ve věku 18 - 30 let z 22,0 %, v průměru z 15,3 %. Bez pohybové aktivity ve věku 18 - 30 let je 9,4 % žen, v průměru se

toto číslo vyšplhá až na 13,7 %. Zajímavý rozdíl je u věku 61 let a více, kdy je bez pohybové aktivity 12,9 % mužů, žen 28,6 %, což je více než dvojnásobný počet respondentů (Jansa, Kocourek, Votruba, 2005).

Další oblastí, na kterou byl upřen zájem autorů, byla frekvence účasti na sportovních, tělovýchovných a jiných pohybových aktivitách v režimu jednoho měsíce. Žádnou pohybovou aktivitu nevyvíjelo ve věku 18 - 30 let 25,6 % mužů a 28,6 % žen. I v tomto ohledu lze pozorovat zřejmou stoupající tendenci. U žen ve věku 61 let a více bylo dosaženo hodnoty 83,0 %. Nejvíce zastoupená v pozitivním smyslu byla oblast s jednou až deseti jednotkami pohybových aktivit za měsíc, kdy u mužů v tomto věkovém rozhraní to bylo z 34,6 % a u žen z 37,8 %. Ale s nárůstem věku je patrný značný pokles ve frekvenci provozování pohybových aktivit (Jansa, Kocourek, Votruba, 2005).

Zájem byl upřen rovněž na jednotlivé sportovní a pohybové aktivity podle oblíbenosti. Musí se vzít v potaz, že dotazování bylo prováděno v jarních měsících, což může mít vliv na preferenci dané aktivity. U mužů se vyskytovaly tyto aktivity od nejfrekventovanějších po ty nejméně provozované v následujícím pořadí: 1. chůze na více než 2 km, 2. cyklistika, 3. fotbal, 4. sjezdové lyžování, 5. jogging, 6. plavání, 7. turistika, 8. tenis, 9. volejbal, 10. gymnastika, 11. badminton, 12. atletika, 13. běžecké lyžování, 14. basketbal (Jansa, Kocourek, Votruba, 2005).

U žen bylo pořadí podle oblíbenosti jednotlivých činností rozdílné: 1. chůze na více než 2 km, 2. cyklistika, 3. aerobik, 4. plavání, 5. gymnastika, 6. turistika, 7. sjezdové lyžování, 8. jogging, 9. běžecké lyžování, 10. atletika, 11. badminton, 12. volejbal, 13. tenis, 14. basketbal (Jansa, Kocourek, Votruba, 2005).

Co se týče prostředí, ve kterém byly pohybové aktivity provozované, nejčastější zastoupení měla položka "v přírodě". U mužů bylo dosaženo hodnot 33,1 %, u žen 31,6 % (Jansa, Kocourek, Votruba, 2005).

V letech 1995 až 1997 byl řešen projekt, který si kladl za cíl sledovat strukturu sportovních zájmů a pohybových aktivit mládeže v českém a polském školním prostředí (Frömel, Novosad a kol., 1998). Výzkum probíhal na základních, středních a vysokých školách. Vzhledem k zaměření naší práce, se budeme zajímat o část výzkumu, která se soustředila na vysokoškolské studenty. Je zřejmé, že generalizovat výsledky na základě výzkumu provedeného na ostravské a olomoucké vysoké škole není možné. Nicméně výsledky tohoto šetření naznačují trend, který je pozorovatelný i na ostatních vysokých

školách.

Podle Frömela, Novosada a kol. (1998) je struktura sportovních zájmů u studentů stabilní. Může se zde samozřejmě projevit faktor věku, který by mohl ovlivnit preferenci u některých pohybových aktivit. Co se týče oblíbených a méně oblíbených sportovních disciplín a jiných pohybových aktivit, je zde patrná vysoká stabilita.

Autoři sestavili pořadí sportovních odvětví podle zájmu studentek a studentů. Nejprve uvádíme, o jaké pohybové aktivity by měly zájem studentky vysokých škol: 1. plavání, 2. tanec, 3. aerobic, 4. bruslení, 5. turistika a cykloturistika, 6. sportovní gymnastika, 7. moderní gymnastika, 8. běžecké lyžování, 9. kondiční kulturistika, 10. sportovní hry, 11. sjezdové lyžování, 12. atletika - i běh, 13. kanoistika a veslování, 14. úpoly, 15. windsurfing, 16. technické sporty, 17. orientační běh (Frömel, Novosad a kol., 1998).

Studenti na vysokých školách by měli zájem o tyto sportovní disciplíny: 1. plavání, 2. sportovní hry, 3. turistika a cykloturistika, 4. kondiční kulturistika, 5. atletika - i běh, 6. sjezdové lyžování, 7. bruslení, 8. běžecké lyžování, 9. kanoistika a veslování, 10. úpoly, 11. technické sporty, 12. windsurfing, 13. orientační běh, 14. tanec, 15. moderní gymnastika, 16. sportovní gymnastika, 17. aerobic (Frömel, Novosad a kol., 1998).

Předchozí výčet a pořadí sportovních aktivit je vhodné srovnat se skutečnou docházkou studentů na jednotlivé pohybové aktivity. Na základě tohoto srovnání lze případně upravit nabídku pohybových aktivit pro studenty. Uvádíme proto i pořadí podle četnosti v neorganizované i organizované pohybové aktivitě ve volném čase, nejdříve u žen a poté u mužů (Frömel, Novosad a kol., 1998).

Neorganizované pohybové aktivity ve volném čase u žen: 1. sportovní hry, 2. aerobic, 3. turistika a cykloturistika, 4. plavání, 5. kondiční kulturistika, 6. atletika – i běh, 7. bruslení, 8. sjezdové lyžování, 9. tanec, 10. moderní gymnastika, 11. sportovní gymnastika, 12. běžecké lyžování, 13. kanoistika a veslování, 14. úpoly, 15. windsurfing, 16. technické sporty, 17. orientační běh (Frömel, Novosad a kol., 1998).

Organizované pohybové aktivity ve volném čase u žen: 1. sportovní hry, 2. aerobic, 3. atletika – i běh, 4. moderní gymnastika, 5. sportovní gymnastika, 6. plavání, 7. tanec, 8. bruslení, 9. běžecké lyžování, 10. sjezdové lyžování, 11. – 12. technické sporty, kanoistika a veslování, 13. – 14. kondiční kulturistika a úpoly, 15. – 17. orientační běh, turistika a

cykoturistika, windsurfing (Frömel, Novosad a kol., 1998).

Neorganizované pohybové aktivitu ve volném čase u mužů: 1. sportovní hry, 2. kondiční kulturistika, 3. turistika a cykloturistika, 4. plavání, 5. atletika – i běh, 6. běžecké lyžování, 7. technické sporty, 8. sjezdové lyžování, 9. kanoistika a veslování, 10. bruslení, 11. úpoly, 12. windsurfing, 13. orientační běh, 14. tanec, 15. moderní gymnastika, 16. sportovní gymnastika, 17. aerobic (Frömel, Novosad a kol., 1998).

Organizované pohybové aktivity ve volném čase u mužů: 1. sportovní hry, 2. technické sporty, 3. kanoistika a veslování, 4. turistika a cykloturistika, 5. kondiční kulturistika, 6. atletika – i běh, 7. úpoly, 8. sjezdové lyžování, 9. – 10. běžecké lyžování a plavání, 11. orientační běh, 12. sportovní gymnastika, 13. – 15. tanec, bruslení, windsurfing, 16. - 17. moderní gymnastika a aerobic (Frömel, Novosad a kol., 1998).

Co se týče různých forem turistiky, projevil se zájem u studentek vysokých škol následovně: 1. cykloturistika, 2. pěší turistika, 3. mototuristka, 4. vodní turistika. Skutečná účast studentek při turistických aktivitách byl tato: 1. cykloturistika, 2. pěší turistika, 3. vodní turistika, 4. mototuristka (Frömel, Novosad a kol., 1998).

Stejná problematika se zjišťovala rovněž u vysokoškolských studentů. Muži by měli pořadí zájmů toto: 1. cykloturistika, 2. pěší turistika, 3. mototuristika, 4. vodní turistika. Jejich skutečná účast byla následující: 1. cykloturistika, 2. mototuristika, 3. pěší turistika, 4. vodní turistika (Frömel, Novosad a kol., 1998).

Vezmeme-li strukturu pohybových aktivit v týdenním režimu studentek vysokých škol, vyjde nám následující pořadí pohybových aktivit vzhledem k času, který těmto aktivitám studentky věnují: 1. chůze, 2. pracovní aktivita, 3. aerobic, 4. tanec, 5. jízda na kole, 6. zahrádkaření, 7. plavání, 8. zdravotní cvičení, 9. běh, 10. volejbal (Frömel, Novosad a kol., 1998).

Stejná problematika byla zjišťována i u vysokoškolských studentů: 1. chůze, 2. pracovní aktivita, 3. jízda na kole, 4. zahrádkaření, 5. fotbal, 6. tanec, 7. volejbal, 8. kondiční cvičení, 9. běh, 10. plavání (Frömel, Novosad a kol., 1998).

Ze studie (Král, Vislocká, Voldán, 2003) provedené na Fakultě managementu v Jindřichově Hradci, která byla realizována na podzim roku 2003, vyplývá, že sport a studium na vysoké škole mají v povědomí studentů jistou spojitost. Tento fakt kladně potvrdilo na 64,0 % dotazovaných. 86,0 % studentů uvedlo, že alespoň jednou týdně

provozují nějakou pohybovou aktivitu. Průměrně se sportu věnují třikrát v týdnu. Nejvíce dotázaných (75,0 %) uvedlo, že se sportu věnují individuálně, bez odborného dozoru či pomoci, následuje sportování v rámci univerzitního sportu (63,0 %), fitness-center využívá 30,0 %, na pomyslné poslední příčce se umístily, co se týče zájmu ze strany studentů, sportovní oddíly. Na těchto výsledcích je jasně patrná tendence k individuálnímu provozování pohybových aktivit.

Tento fakt by se měl odrazit v nabídce pohybových aktivit u pracovišť zajišťujících tělesnou výchovu. Jedině tak lze uspokojit nároky většiny studentů, což se podaří v případě, když nabídka bude pestrá a atraktivní (Král, Vislocká, Voldán, 2003).

Hodnotová orientace a motivace studentů ke sportu je patrná na žebříčku, který vznikl vyhodnocením další otázky. Motivy se seřadily následovně od nejčastějšího po méně často uváděné: zábava, zdraví, kondice, příroda, kompenzace, kolektiv, fair play, cíle. Pohybové aktivity jsou tedy pro studenty zdrojem zábavy, rozvojem kondice spolu s kladným vlivem na jejich zdraví. Ze studie vyplývá, že by studenti více sportovali, pokud by měli k dané činnosti nějakého partnera či partnery. Dalším limitujícím faktorem je nedostatek času, což je u vysokoškolských studentů očekávatelný jev. Za překážku poměrně často uváděli také nedostatečnou nabídku pohybových aktivit i nedostatečné podmínky ve svém okolí. Už méně limitující se ukázala skutečnost, že by byli nadměrně zatěžováni činnostmi během dne, což souvisí i s poměrně velkou ochotou věnovat sportu dostatečné množství energie. Naopak zcela pozitivním se ukázalo, že tělesná výchova na středních školách, či působení ve sportovních oddílech nemělo na ně negativní dopad. Co se týče účasti na sportovních akcích pořádaných Univerzitním sportovním klubem Fakulty managementu v Jindřichově Hradci, tak ta byla podle dotazníkového šetření méně než poloviční (47,0 %) (Král, Vislocká, Voldán, 2003).

V letech 2007 a 2008 proběhl výzkum na Českém vysokém učení technickém v Praze, který sledoval aktivní životní styl vysokoškolských studentů (Valjent, 2010). Studie byla rozdělena na studenty prvních a vyšších ročníků, výsledky byly posléze srovnávány. Zajímavou skutečností je, že studenti vyšších ročníků mají o sportovní aktivity větší zájem, než studenti prvního ročníku.

Práce měla velký rozsah, nezaměřovala se pouze na pohybové aktivity, ale na rozličné činnosti spojené s volným časem vysokoškoláků. Pro naši práci jsme čerpali informace z oblasti, která se zabývala oblíbeností jednotlivých sportovních disciplín u

studentů.

Studenti prvních ročníků projevili zájem o následující sportovní disciplíny, které se seřadily podle zájmu v následujícím pořadí: 1. kondiční posilování, 2. plavání, 3. florbal, 4. horolezecká stěna, 5. volejbal, 6. fotbal, 7. lukostřelba, 8. stolní tenis, 9. bowling, 10. tenis, 11. frisbee, 12. squash, 13. futsal, 14. basketbal, 15. softbal, 16. turistika, 17. zdravotní TV, 18. hokej, 19. beachvolejbal, 20. kondiční běh, 21. kanoistika (Valjent, 2010).

Studenti vyšších ročníků měli odlišné preference na pohybové aktivity, sportovní zájmy se podle jejich oblíbenosti seřadily v následujícím pořadí: 1. kondiční posilování, 2. plavání, 3. horolezecká stěna, 4. bowling, 5. lukostřelba, 6. squash, 7. florbal, 8. fotbal, 9. volejbal, 10. stolní tenis, 11. tenis, 12. frisbee, 13. futsal, 14. turistika, 15. kanoistika, 16. zdravotní TV, 17. úpolové sporty, 18. beachvolejbal, 19. basketbal, 20. hokej, 21. kondiční běh, 22. softbal, 23. aerobik (Valjent, 2010).

Kondiční posilování a plavání jsou u studentů velmi oblíbené sportovní aktivity během celého studia. Ve vyšších ročnících stoupá zájem o lezení na umělé stěně, bowling, squash, lukostřelbu, kanoistiku, turistiku. Pokles zájmu je patrný u softbalu, hokeje, basketbalu, volejbalu, florbalu, fotbalu, tedy především u sportovních her.

Špaček provedl (2009) studii, ve které se zabýval participací dospělé populace na sportovních aktivitách před rokem 1989 a v současnosti. Ze studie vyplývá, že v roce 1984 aktivně sportovalo 47,0 % vysokoškolsky vzdělaných obyvatel. V roce 1991 byl zjištěn patrný nárůst v počtu aktivně sportujících vysokoškolsky vzdělaných lidí, a to na hodnotu 76,0 %. O šestnáct let později, tedy v roce 2007, je situace v podstatě totožná, množství vysokoškolsky vzdělaných obyvatel, které se aktivně zapojuje do pohybových činností sportovního charakteru je 74,0 %.

4.3 Resumé

Trend klesajícího objemu pohybových aktivit vzhledem se stoupajícím věkem je patrný z většiny studií, ze kterých jsme získávali informace pro předkládanou práci. Za příčiny tohoto jevu jsou uváděny nevhodné podmínky pro provozování pohybových aktivit, neinformovanost, nedostatek zkušeností. Zájem upadá zejména o aktivity vytrvalostního charakteru, což má za následek pokles energetického výdeje, což by mohlo souviset s nárůstem výskytu obezity.

Je zajímavé, že k tomuto trendu dochází i přes skutečnost, že lidé si jsou vědomi

pozitivních dopadů pohybových aktivit pro osobnost jedince.

Z výše uvedených studií vyplývá, že lidé by nejraději sportovali v přírodním prostředí a volí spíše individuální sporty. Ne vždy mají ve svém okolí možnost sportovat ve venkovním prostředí, a proto jsou často nuceni navštěvovat rozličná sportovní zařízení. Mezi nejvíce frekventované sporty se řadí cyklistika, turistika, běh, plavání, různé formy posilování, aerobik a sportovní hry.

Na vysokých školách dochází k vyrovnávání pohybových aktivit z hlediska pohlaví v týdenním režimu studentů. Režim vysokoškolského studia a podmínky během jeho absolvování srovnávají možnosti studentů a studentek pro pohybové aktivity. Přesto dívky stále za chlapci zaostávají a to jak v objemu tak i intenzitě pohybových aktivit. Samozřejmě je nutné rozlišovat mezi studenty studujícími tělovýchovně zaměřené obory a studenty ostatních oborů (Frömel, Novosad a kol., 1998).

Nejkritičtějším obdobím pro pokles pohybových aktivit ze všech studijních stupňů představují vysoké školy. Na tomto faktu se může podílet i skutečnost, že zdaleka ne na všech vysokých školách je tělesná výchova povinná a to už vůbec nemluvíme o rozsahu hodin výuky tělesné výchovy. (Frömel, Novosad a kol., 1998; Král, Vislocká, Voldán, 2003; Jansa, Kocourek, Votruba, 2005).

Skutečnost, že se ve většině literatury píše o poklesu pohybové aktivity s rostoucím věkem, je popřena v práci od Valjenta (2010). Autor rozsáhlého výzkumu došel k závěru, že se studenti ČVUT s postupem do vyšších ročníků věnují sportovním aktivitám ve větší míře. Souvisí to se změnou preferencí v jejich volném čase, některé aktivity jako četba knih a časopisů nebo kulturní zájmy ustoupily do pozadí a na jejich místo se vměstnalo více času věnovaného pohybovým aktivitám.

Vysokoškolsky vzdělaní lidé se věnují pohybovým aktivitám nejvíce ze všech vzdělanostních vrstev. Jejich motivací k provozování sportu je nejčastěji vědomí kladného dopadu pohybových aktivit na zdraví jedince a péče o vlastní tělo. Už méně často bylo důvodem ke sportování sdružování s ostatními lidmi, na posledním místě byla uváděna potřeba měření svých schopností s ostatními v rámci různých sportovních soutěží. Vzdělání je tedy významnou determinantou ovlivňující participaci na sportování (Špaček, 2009).

5 Cíle a úkoly práce

Cílem šetření bylo zjistit strukturu sportovních zájmů a relevantnost sportů v přírodě u studentů 2. a 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy.

6 Metodika práce

Zájem studentů o sport a výuku tělesné výchovy jsme zjišťovali pomocí dotazníku (viz. příloha) s pevně danou strukturou třinácti otázek, s otevřenými i uzavřenými otázkami, vyplňovaný samostatně. Použitý dotazník nebyl standardizován (Gavora, 2000; Hendl, 2005; Punch, 2008). Dotazník je určen k internímu použití členů Ústavu tělesné výchovy 2. a 3. LF UK. Na základě jeho vyhodnocení se přihlíží k sestavování rozvrhu a nabídce sportovních aktivit pro studenty.

Soubor, na kterém byl proveden výzkum, byl tvořen studenty nastupujícího ročníku 2. a 3. Lékařské fakulty UK, kteří se zúčastnili tradičního vstupního soustředění v Dobronicích u Bechyně. Byli zde přítomni studenti magisterského i bakalářského studia. Celkový počet studentů, kterým byl dotazník rozdán a kteří jej vrátili vyplněný je 407. Z 2. lékařské fakulty UK bylo přítomno dotazování 182 studentů, z toho 134 studentů oboru všeobecné lékařství, 16 studentů oboru fyzioterapie a 32 studentů oboru všeobecná sestra. Z 3. lékařské fakulty UK bylo přítomno dotazování 225 studentů, z toho 174 studentů oboru všeobecné lékařství, 9 studentů oboru fyzioterapie, 25 studentů všeobecná sestra, 11 studentů veřejné zdravotnictví a 6 studentů dentální hygiena.

Studentům byl rozdán dotazník v rámci jedné z přednášek asistentů Ústavu tělesné výchovy. Instrukce k jeho vyplnění jim byly podány slovně. Během vyplňování dotazníku byli asistenti neustále přítomni, schopni tak odpovídat na jakékoliv dotazy související s otázkami dotazníku a jejich zodpovězení. Na vyplnění dotazníku měli respondenti 30 minut, po té jej odevzdali vyučujícím. Díky tomu, že dotazníky byly rozdány a vybírány v průběhu výuky, byla návratnost dotazníků 100%. Srozumitelnost dotazníku byla opakovaně ověřena v předešlých letech za stejných podmínek a srovnatelném počtu respondentů. Z tohoto důvodu nebylo nutné provádět pilotní přezkoušení. V dotazníku přibyla nová položka v rámci jedné otázky, ta ovšem zapadá do struktury dotazníku a dle našeho názoru nemůže mít vliv na jeho srozumitelnost.

Analýza a vyhodnocení dat bude provedena pomocí sloupcového grafu a tabulek, bude provedeno srovnání výsledků u 2. a 3. lékařské fakulty UK (Pelikán, 2008, Punch, 2008).

7 Výsledky

Výsledková část obsahuje vyhodnocení dotazníku, který byl předložen k vyplnění studentům nastupujících ročníků. Vyhodnocujeme každý bod dotazníku zvlášť. Ke každému bodu je přiřčen jeden nebo více grafů, které jsou doplněny komentářem.

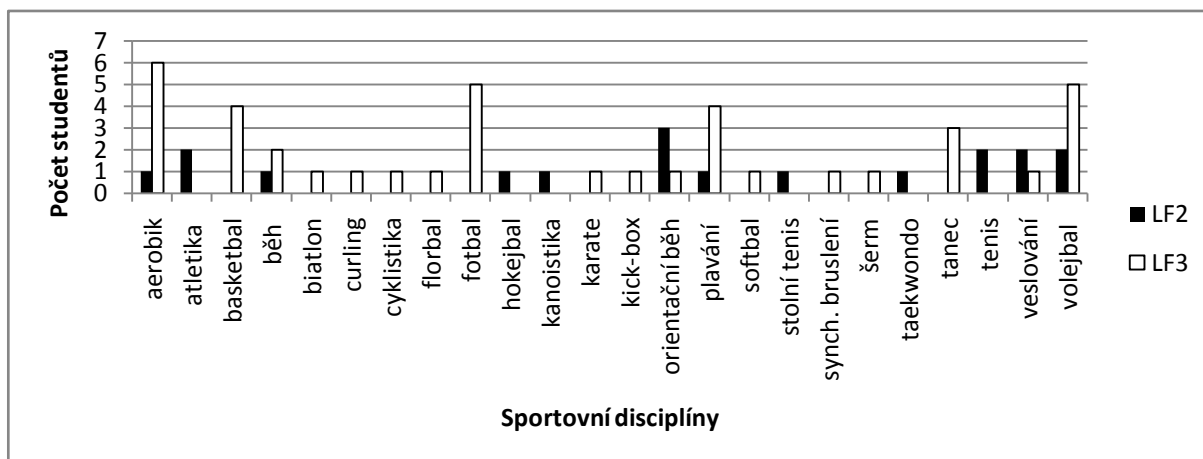
1. Sportuji:

- a) závodně
- b) rekreačně
- c) nesportuji

Sportu na závodní úrovni se věnovalo v době dotazování 59 z celkového počtu 407 dotazovaných studentů. Nejvíce zastoupenými sportovními odvětvími v této položce jsou aerobik a volejbal, následuje plavání, fotbal a basketbal.

Ze sportů v přírodě se studenti na závodní úrovni věnují orientačnímu běhu, veslování, biatlonu, cyklistice a kanoistice.

Graf č. 1: Závodní sporty provozované studenty 2. lékařské a 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy

Následující bod první otázky dokumentuje sportovní profil studentů v rámci jejich zájmové a volnočasové činnosti. Studenti mohli uvést více sportovních disciplín, kterým se věnují na rekreační úrovni. Výsledky ukazuje graf č. 2. Jsou zde zastoupeny jak sporty individuální, tak kolektivní, sporty provozované v přírodním prostředí i sporty halové.

Velkému zájmu se mezi studenty těší plavání, volejbal, fitness aktivity, tenis, tanec, fotbal, squash.

Ze sportů v přírodě jsou mezi odpověďmi nejvíce frekventované sporty cyklistika, běh, sjezdové lyžování, turistika, in-line bruslení.

Šedesát studentů uvedlo, že se sportu na rekreační úrovni věnují, ale už nevedli, jakým sportovním disciplínám.

Tabulka č. 1: Rekreační sport provozovaný studenty 2. lékařské a 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy

Sportovní disciplíny	Studenti 2. LF	Studenti 3. LF
aerobic	5	10
aikido	1	
atletika	4	2
badminton	6	6
basketbal	12	4
beachvolejbal	1	
běh	44	19
bez specializace	22	38
běžecské lyžování	10	4
bruslení	2	2
cyklistika	58	53
fitness	21	19
florbal	7	8
fotbal	17	11
golf	4	1
gymnastika	2	1
hokej	3	3
in-line	14	14
jízda na koni	5	2
joga		4
kanoistika	1	4
karate	1	
sportovní lezení	4	12
lukostřelba	1	
plavání	54	44
sjezdové lyžování	30	17
skialpinismus	2	3
snowboarding	9	3
squash	9	11
stolní tenis	7	8
tanec	17	16
tenis	23	14
turistika	20	20
volejbal	37	25
zumba	1	7

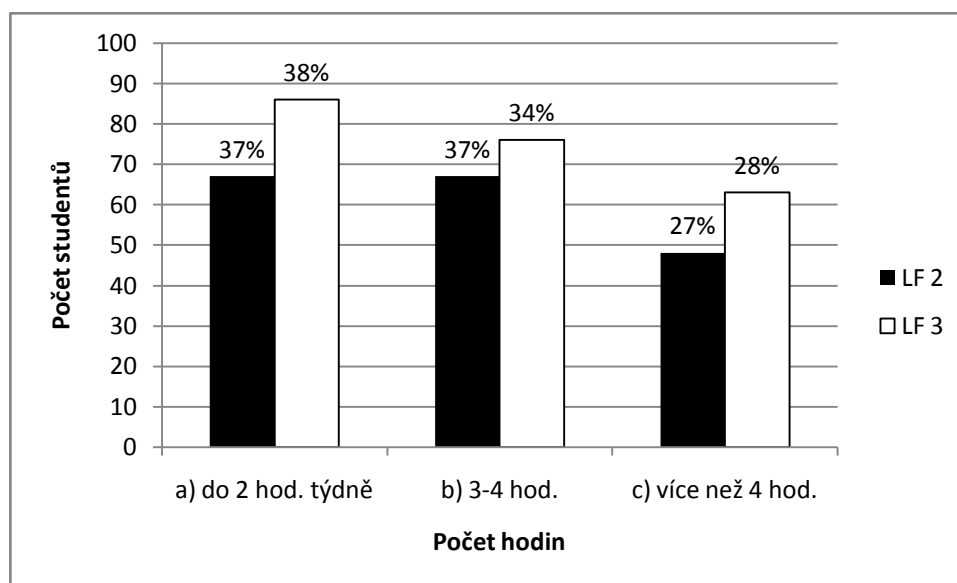
Poslední bod první otázky byl zacílen na ty studenty, kteří se sportu nevěnují ani rekreačně. K tomuto bodu se kladně vyjádřilo 19 studentů, tedy 4,6 %.

2. Sportu se věnuji:

- a) do 2 hod. týdně
- b) 3 – 4 hod. týdně
- c) více než 4 hod. týdně

Jednu až dvě hodiny za týden věnuje sportu 153 studentů, o jednu až dvě hodiny více 143 studentů. Více jak čtyři hodiny stráví sportováním 111 studentů, tedy jedna čtvrtina dotázaných. V jednotlivých bodech otázky jsou velmi podobné četnosti odpovědí u obou fakult, maximální rozdíl jsou 3,0 %.

Graf č. 2: Čas věnovaný sportu studenty 2. lékařské a 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy

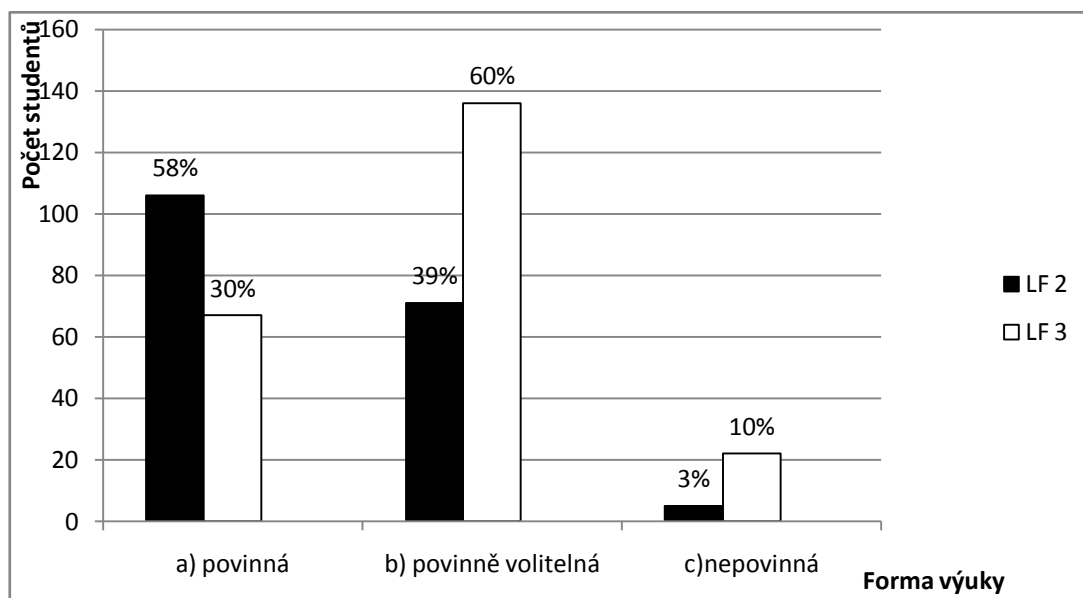
3. Výuka na Lékařské fakultě UK má být:

- a) povinná (počet ročníků), protože pohybové aktivity jsou nedílnou součástí léčby v praktické medicíně
- b) povinně volitelná (počet ročníků) a posluchači se sami rozhodnou, ve kterém ročníku ji absolvují
- c) má být nepovinná a studenti se jí nezúčastní za celé studium

Nejvíce studentů, polovina dotázaných, se kloní k názoru, že by tělesná výchova měla být povinně volitelná, 173 studentů je pro povinnou formu tělesné výchovy. Pouze 27 studentů si myslí, že by sport neměl být součástí jejich vysokoškolského studia.

Povinnou tělesnou výchovu by uvítalo 58,0 % studentů 2. LF UK, ale pouze 30,0 % studentů 3. LF UK. U povinně volitelné tělesné výchovy je tomu naopak, tuto variantu by volilo 39,0 % studentů 2. LF UK oproti 60,0 % studentů 3. LF UK. Nejmenší rozdíly jsou u varianty nepovinné tělesné výchovy, kdy by ji volilo do 10 % studentů obou fakult.

Graf č. 3: Zájem o různé formy výuky na 2. lékařské a 3. lékařské fakultě Univerzity Karlovy

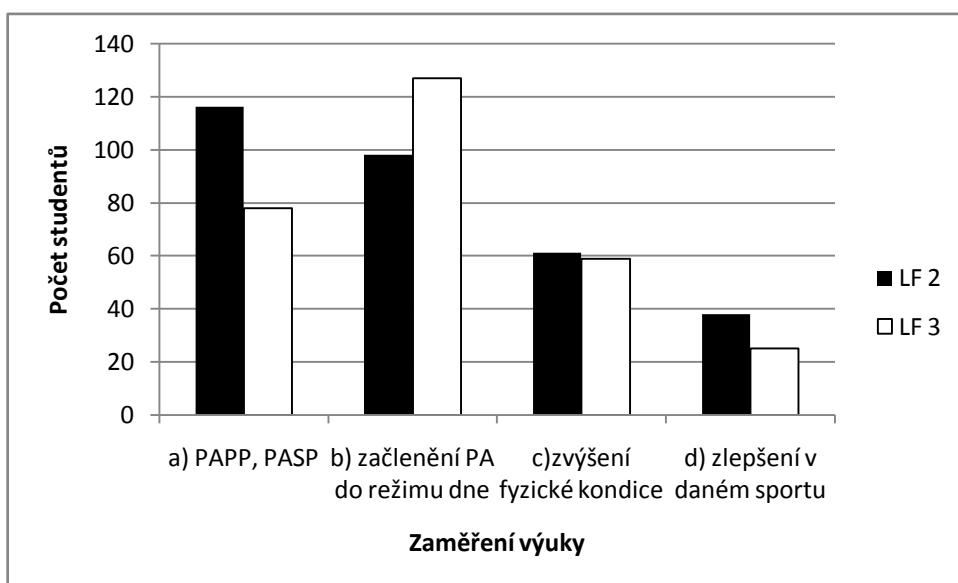

4. Výuka TV má být především zaměřena na:

- a) seznámení se s pohybovými aktivitami v primární a sekundární prevenci
- b) začlenění pohybových aktivit do vlastního denního režimu
- c) zvýšení fyzické kondice
- d) zlepšení ve vybrané sportovní aktivitě

Nejvíce studentům (225) by vyhovovalo, pokud by výuka TV byla zaměřena na způsoby a principy začleňování sportovních pohybových aktivit do režimu běžného dne. O seznámení se s pohybovými aktivitami v primární a sekundární prevenci v rámci hodin TV projevil zájem 194 studentů. O zlepšování své fyzické kondice by nejraději usilovalo 120 studentů a o zlepšení ve vybrané sportovní disciplíně 63 dotazovaných.

Graf č. 4: Zájem o zaměření výuky TV u studentů 2. lékařské a 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy

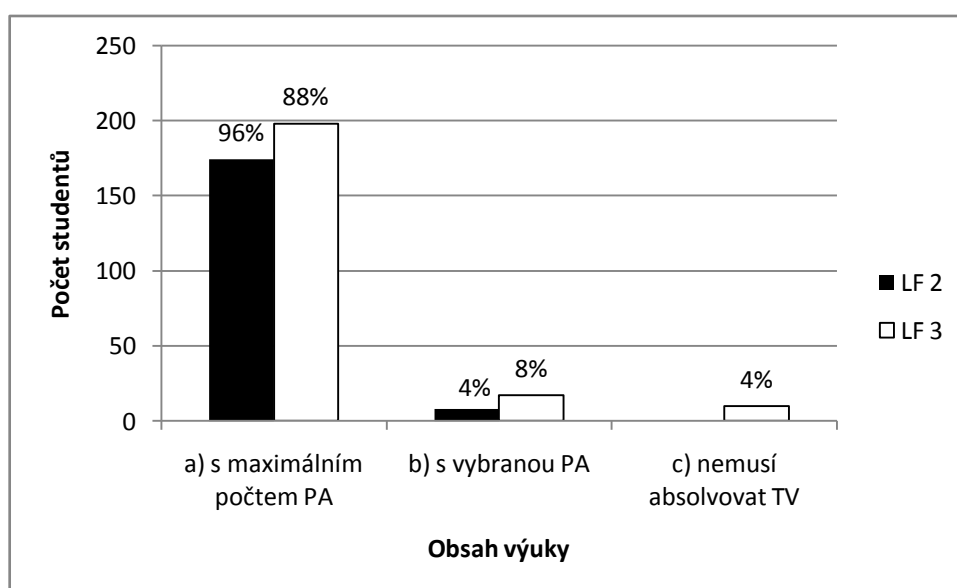
5) Student Lékařské fakulty UK by se měl v rámci výuky TV seznámit:

- a) se základy maximálního množství pohybových aktivit, se kterými bude přicházet do kontaktu, nejen v průběhu své lékařské praxe, ale i v osobním životě
- b) jen s jednou vybranou sportovní disciplínou
- c) nemusí absolvovat výuku TV, stačí se teoreticky seznámit s riziky vrcholového sportu

Zdaleka nejvíce (372) studentů projevilo zájem o seznámení se s co možná největším počtem sportovních disciplín. O seznámení s jedním sportovním odvětvím má zájem 26 studentů. O teoretické znalosti, bez absolvování praktické výuky TV, se zajímá 10 studentů.

Studenti 2. LF UK by se chtěli seznámit s co největším počtem pohybových aktivit z 96,0 %, studenti 3. LF UK by tu samou možnost volili z 88,0 %. Jednu pohybovou aktivitu by si zvolili 4,0 % studentů 2. LF UK, o stejnou variantu by mělo zájem větší množství (8,0 %) studentů 3. LF UK. Tělesnou výchovu teoretickou formou by si volili pouze studenti 3. LF UK a to pouze ze 4,0 %.

Graf č. 5: Zájem o obsah výuky TV u studentů 2. lékařské a 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy

6) Absolvent Lékařské fakulty UK by měl být plavec (plavec uplave souvisle 200m):

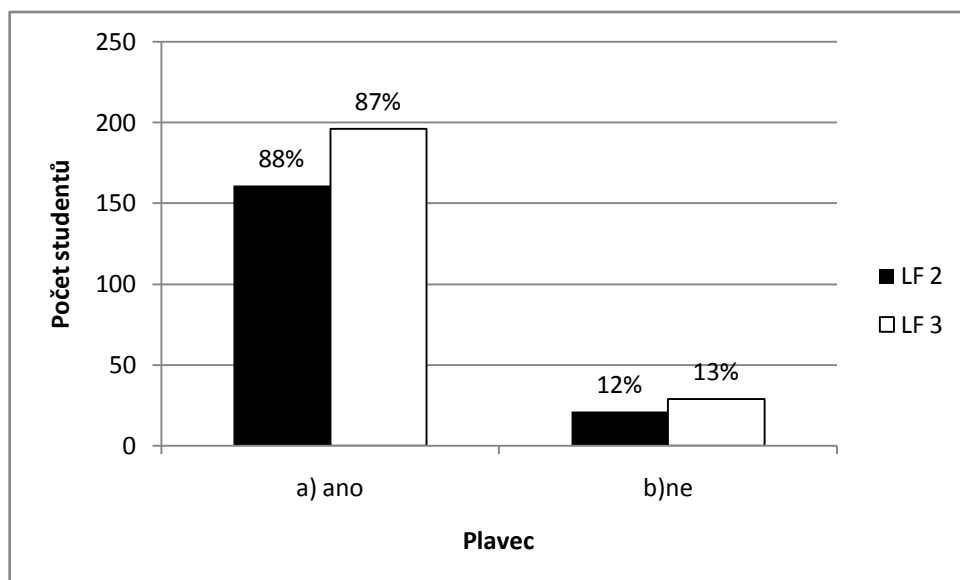
a) ano

b) ne

Podle názoru 357 studentů, by měl být absolvent lékařské fakulty plavecky gramotný. Zbytek z dotazovaných, tedy 50 studentů, si myslí, že není nutné, aby byli plavci.

V této problematice jsou v rámci obou fakult velmi podobné procentuální četnosti odpovědí, rozdíl v obou bodech činí 1,0 %.

Graf č. 6: Názor na plaveckou zdatnost studentů 2. lékařské a 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy

7) Jsem:

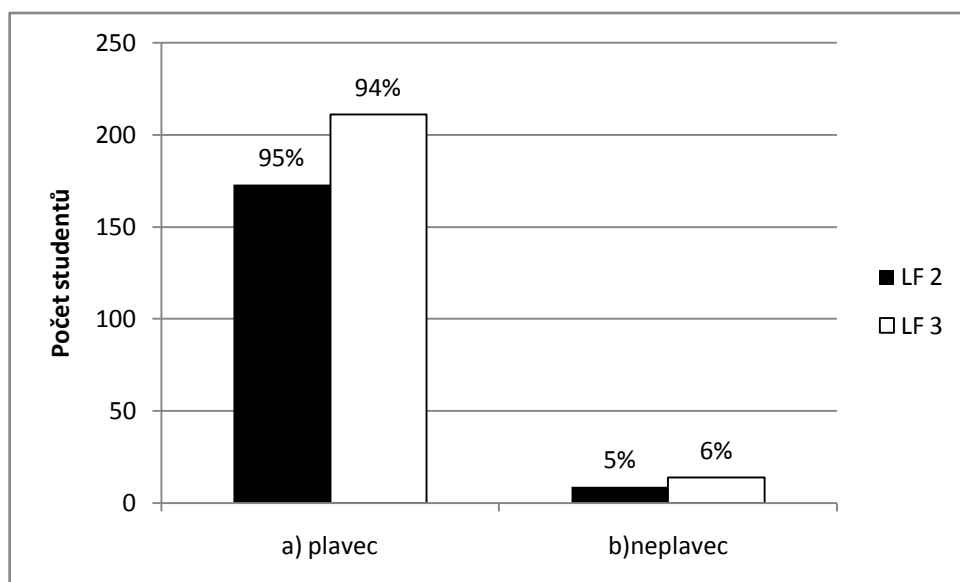
a) plavec

b) neplavec

Součástí dotazníku bylo i zjišťování, jak jsou na tom studenti nastupující ke studiu na lékařskou fakultu s plaveckou gramotností. 384 studentů si o sobě myslelo, že jsou plavci. 23 studentů uvedlo, že se mezi plavce nepočítají.

V této problematice jsou v rámci obou fakult velmi podobné procentuální četnosti odpovědí, rozdíl v obou bodech činí 1,0 %.

Graf č. 7: Plavecká zdatnost studentů 2. lékařské a 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy

8. Z výuky mám zájem o toto zaměření:

- a) aerobní aktivity (různé formy aerobiku)
- b) balanční techniky
- c) basketbal
- d) beach volejbal
- e) cyklistika (nutné vlastní kolo)
- f) golf
- g) fitness aktivity (posilovna, pilatek, kruhový trénink)
- h) florbal
- i) fotbal
- j) in-line bruslení
- k) kanoistika
- l) nordic walking
- m) plavání
- n) softbal
- o) sportovní lezení
- p) squash
- q) tenis
- r) volejbal
- s) zdravotní TV (joga, flexi bar, over bal)

V osmé otázce jsme zjišťovali, o jaké sportovní zaměření by měli studenti v rámci výuky TV zájem. Byly jim nabídnuty jednak sportovní aktivity, které se běžně v rozvrhu objevují a jednak ty sporty, o jejichž začlenění do rozvrhu bylo uvažováno.

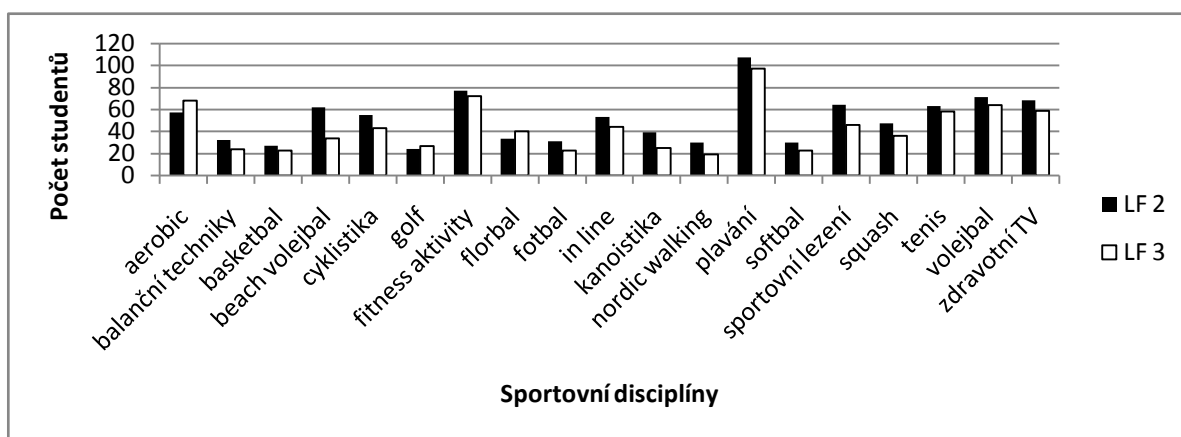
Největší zájem byl projeven o plavání (204 studentů), fitness (149), volejbal (135), zdravotní TV (127), aerobic (125), tenis (121).

Ze sportů v přírodě by studenty nejvíce zajímalo sportovní lezení (110), dále cyklistika (98), in-line bruslení (97).

Nejmenšímu zájmu se naopak těší v přízni studentů basketbal (50 dotázaných), softbal (53) a fotbal (54).

U sportů v přírodě je nejmenší zájem mezi dotazovanými o nordic walking (49), golf (51) a kanoistiku (64).

Graf č. 8: Zájem o různé sportovní disciplíny v rámci výuky TV u studentů 2. lékařské a 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy

9. Mám zájem se v průběhu akademického roku zúčastnit výběrových akcí:

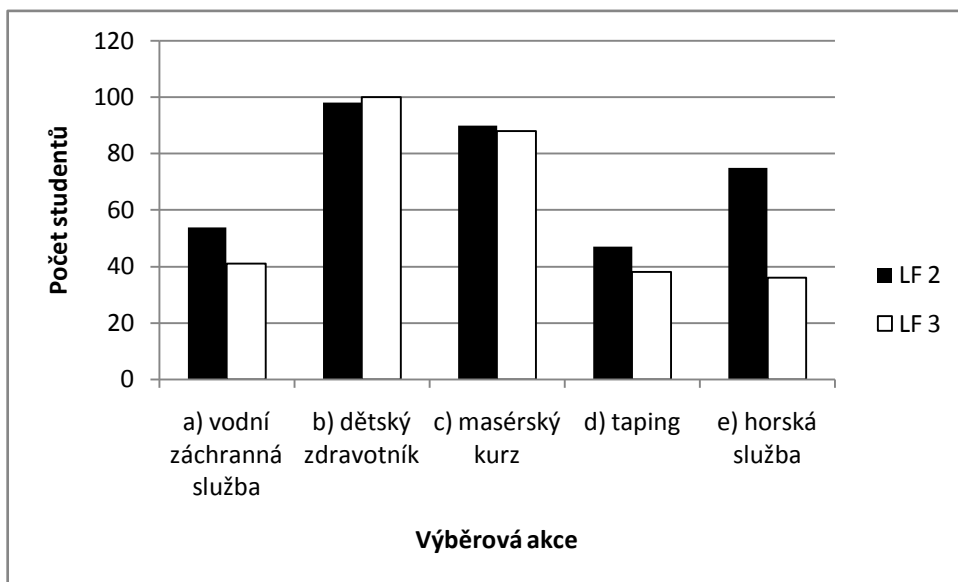
- a) vodní záchranná služba – kvalifikace plavčik
- b) kvalifikace zdravotníků na dětských akcích
- c) masérský kurz
- d) taping
- e) horská služba + lékař

V otázce č. 9 jsme zjišťovali, jestli by studenti měli zájem zúčastnit se během akademického roku některých výběrových akcí a případně, o které by měli největší zájem.

Nejvíce studentů (198) by se chtělo seznámit s problematikou zajišťování zdravotnických služeb v rámci pořádání akcí pro děti. 178 studentů by chtělo absolvovat masérský kurz. Už méně studentů (111) projevilo zájem o seznámení se s problematikou

poskytování lékařské pomoci v rámci horské služby. Nejmenšímu zájmu se těšilo mezi dotazovanými obeznámení s problematikou vodní záchranné služby (95) a problematika tapingu (85).

Graf č. 9: Zájem o výběrové akce u studentů 2. lékařské a 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy

10. Mám zájem se zúčastnit:

- a) zimního sportovního kurzu
- b) letního sportovního kurzu
- c) obou kurzů

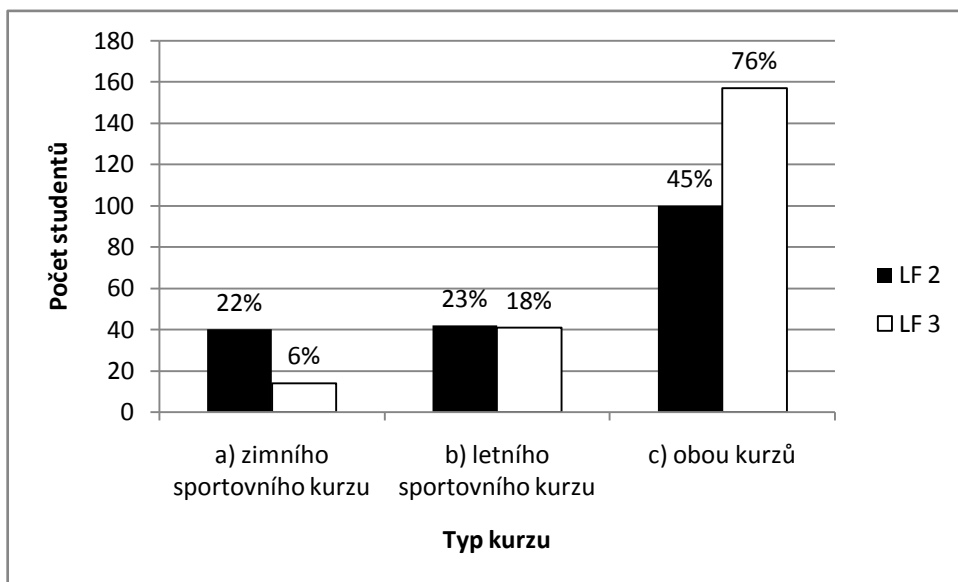
Studenti 2. lékařské fakulty mají v rámci svého studia za povinnost absolvovat jeden zimní či letní sportovní kurz. Studenti 3. lékařské fakulty si mohou zapsat kurz v rámci volně volitelných předmětů. V desáté otázce jsme chtěli zjistit, o jaké kurzy je větší zájem, zda o letní či o zimní.

Z grafu je patrné, že studenti mají zájem o oba typy kurzů (257), nejmenšímu zájmu se těší podle názorů studentů zimní sportovní kurzy (54), o letní kurzy projevilo zájem 83 z dotazovaných studentů.

22,0 % studentů 2. LF UK projevilo zájem pouze o zimní sportovní kurz, studenti

3. LF UK by chtěli absolvovat pouze z 16,0 %. Letního kurzu by se chtělo zúčastnit 23,0 % studentů 2. LF UK a 18,0 % studentů 3. LF UK. O oba kurzy současně projevilo zájem 45,0 % studentů 2. LF UK a 76,0 % studentů 3. LF UK.

Graf č. 10: Zájem o sportovní kurzy u studentů 2. lékařské a 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy

11. V případě mé účasti na letním sportovním kurzu bych volil/a:

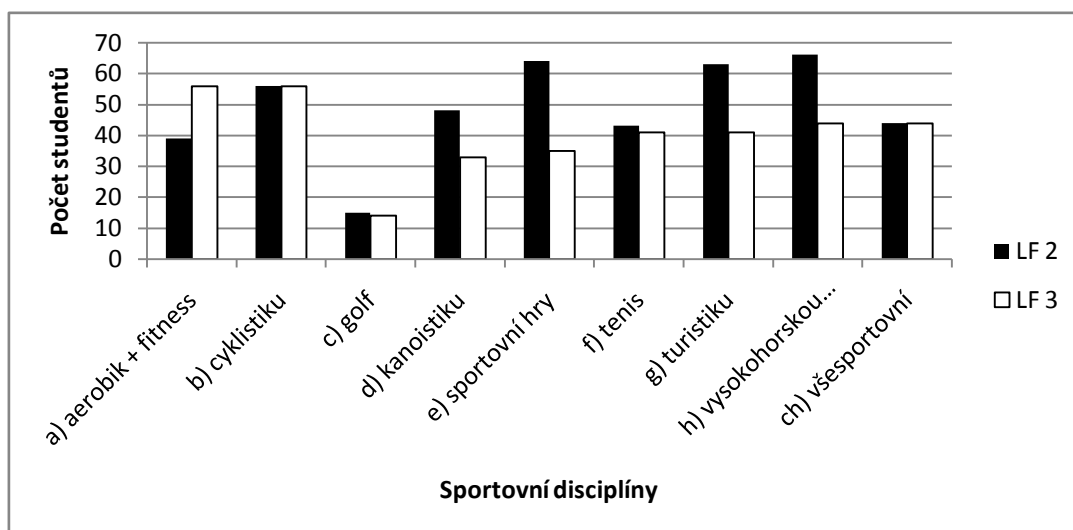
- a) aerobik + fitness
- b) cyklistiku
- c) golf
- d) kanoistiku
- e) sportovní hry
- f) tenis
- g) turistiku
- h) vysokohorskou turistiku
- ch) všesportovní

V této otázce jsme se zaměřili na zájem studentů o ty sportovní disciplíny, které jsou pro ně atraktivní v rámci letních sportovních kurzů.

Největší zájem projevili studenti o sporty v přírodě. Z toho by nejvíce dotázaných volilo jako náplň letního sportovního kurzu cyklistiku (112 studentů), následuje vysokohorská turistika (110) a turistika (104). Menšímu zájmu se těší kanoistika (81) a golf (29).

Z ostatních nabízených sportovních aktivit jsou pro studenty atraktivní sportovní hry (99), aerobik a fitness aktivity (95), všesportovní zaměření kurzu (88) a tenis (85).

Graf č. 11: Zájem o pohybové aktivity v rámci letního sportovního kurzu u studentů 2. lékařské a 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy

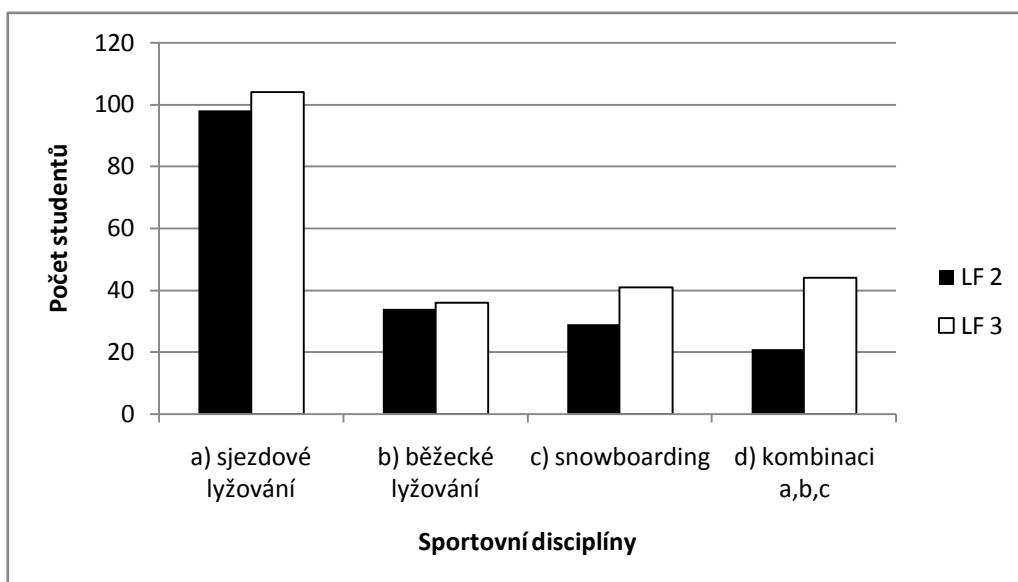
12. V případě mé účasti na zimním sportovním kurzu bych volil/a:

- a) sjezdové lyžování
- b) běžecké lyžování
- c) snowboarding
- d) kombinaci a, b, c

Jako jsme se v předchozí otázce snažili zjistit zájem studentů o náplň v rámci letních sportovních kurzů, pokusili jsme se v této otázce zjistit, jaké sporty by si zvolili z nabídky zimních sportovních kurzů.

Jednoznačně studenti preferují sjezdové lyžování (201 dotázaných). Běžeckému lyžování a snowboardingu by se chtěl věnovat stejný počet studentů (69). O účast na všesportovním zimním sportovním kurzu projevilo zájem 64 studentů.

Graf č. 12: Zájem o pohybové aktivity v rámci zimního sportovního kurzu u studentů 2. lékařské a 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy

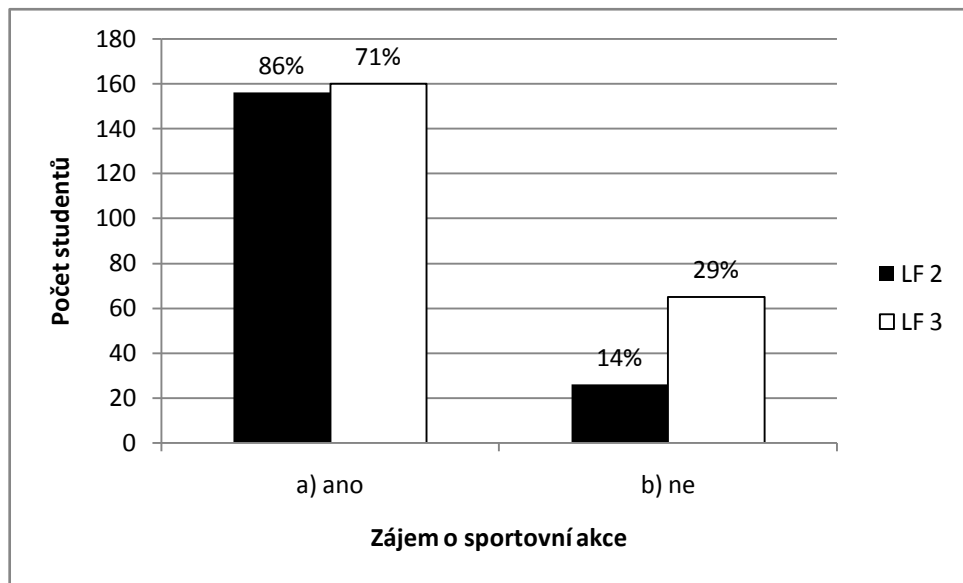
13) Mám zájem se zúčastnit sportovních akcí

a) ano

b) ne

Zájem o sportovní akce pořádané fakultou, univerzitou či o účast na dalších akademických sportovních soutěžích projevilo 326 studentů. Zbytek studentů (81), nemá zájem o účast na akcích tohoto typu.

Graf č. 13: Zájem o sportovní akce u studentů 2. lékařské a 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy

Studenti 2. LF UK by se akcí tohoto typu účastnili z 86,0 %, studenti 3. LF UK ze 71,0 %. Nezájem o tyto akce projevilo 14,0 % studentů 2. LF UK a 29,0 % studentů 3. LF UK.

8 Diskuze a závěry

Z dotazníku, který jsme dali vyplnit studentům 2. a 3. LF UK, vyplývá, že se na zmíněné lékařské fakulty hlásí 14,5 % studentů, kteří se věnují sportu na závodní úrovni. Tito studenti věnují sportu značné množství volného času.

Na opačném konci bychom našli studenty, kteří se nevěnují sportu vůbec, jich bylo 4,6 %. Toto číslo je potěšitelné, srovnáme-li ho s údaji ze studií od různých autorů (Teplý, 1983; Jansa, Kocourek, Votruba, 2005), kde uvádějí, že v dospělé české populaci se sportu nevěnuje vůbec 7,0 – 8,0 % lidí. Je patrné, že budoucí lékaři si uvědomují některé pozitivní přínosy pohybových aktivit. Zajímavým faktem je, že u nastupujících studentů 3. LF UK je ve srovnání se studenty 2. LF UK dvojnásobný počet nesportujících studentů. Mohlo by to souviset se skutečností, že na 3. Lékařské fakultě není výuka tělesné výchovy povinná, ale tuto hypotézu nemáme ověřenou. Na obou fakultách jsou studijní obora všeobecné lékařství, fyzioterapie a všeobecná sestra. Na 3. LF UK jsou mezi dotazovanými ještě studenti oborů všeobecné lékařství a dentální hygiena, z těchto oborů nejsou žádní studenti, kteří se věnují sportu na závodní úrovni. Proto se lze domnívat, že struktura studijních oborů nemá na tuto problematiku vliv.

Mezi studenty jsou na rekreační úrovni velmi oblíbené sporty v přírodě. Největšímu zájmu se těší cyklistika, různé formy turistiky a sjezdové lyžování. Tento fakt koresponduje se zájmy celé společnosti, což platí zejména u cyklistiky a turistiky, které jsou u dospělé české populace těmi nejoblíbenějšími pohybovými aktivitami. Podobně shoda panuje ohledně plavání, které je jednou z vůbec nejoblíbenějších aktivit u dospělé populace (Frömel, Novosad a kol., 1998; Jansa, Kocourek, Votruba, 2005). Ze sportovních her se mezi studenty těší největšímu zájmu volejbal, tenis a fotbal. Podobné je to i u studentů ČVUT, ale zde významné postavení zaujímá rovněž florbal (Valjent, 2010). Velkému zájmu se těší fitness aktivity a různé formy aerobiku. Je tedy patrná inklinace ke sportům individuálním, naopak kolektivní sporty jsou mezi studenty mezi těmi méně oblíbenými. Co se týče zimních sportů, zejména různých forem lyžování a snowboardingu, frekvence četností odpovědí nebyla tak vysoká, ale to by mohlo souviset s tím, že dotazník byl vyplňován na konci letního období.

V rámci semestrální výuky tělesné výchovy mají studenti zájem především o plavání, fitness aktivity, volejbal, aerobic a tenis. Velmi podobnou strukturu zájmů o výuku bychom našli ve výsledcích studie od Valjenta (2010). Zajímavým zjištěním pro nás

bylo, že softbal se netěší mezi studenty v rámci semestrální výuky velkému zájmu. Mezi ostatními sportovními hrami byl v pozadí. Naopak v rámci všesportovního letního kurzu se utkání v softbalu těší velkému zájmu ze strany všech studentů. Takovýto zájem je ve shodě se studií Kubalíka a Süsse (2001), kteří uvádějí, že právě vysokoškolští studenti tvoří největší členskou základnu softbalových mužstev.

Co se týká sportů v přírodě, nejvíce studentů by se chtělo účastnit hodin sportovního lezení, cyklistiky a in-line bruslení. Zejména výuka lezení má podobné preference i u studentů ČVUT (Valjent, 2010). Ostatní sporty v přírodě stojí během semestrální výuky v pozadí zájmu. Domníváme se, že to bude jednak časovou náročností daných sportů, materiálním vybavením a také dostupností sportovišť, což se projevuje u disciplín jako kanoistika a golf. Zájem o jednotlivé sporty je u studentů obou lékařských fakult velmi podobný.

Nejvíce studentů se věnuje sportu do 2 hodin týdně či 2 až 4 hodiny za týden. Více času pohybovými aktivitami tráví jedna čtvrtina dotázaných. Tento stav by mohl souviset s faktem, že lidé v tomto věku věnují sportu tolik času, kolik mu byli zvyklí věnovat na základních a středních školách v rámci výuky. Sami mimo školní výuku sportují minimálně. Patrné je to i na skutečnosti, že se lidé sportu věnují především ve všedních dnech, o víkendu s mnohem menší frekvencí (Sigmund et al., 2003; Sigmundová et al., 2005; Jansa, Kocourek, Votruba, 2005).

Fakt, že je na 3. Lékařské fakultě UK nepovinná výuka tělesné výchovy, se odrazil na odpovědích studentů. O povinnou tělesnou výchovu projevilo zájem 58% studentů 2. LF UK, ale pouze 30,0 % studentů 3. LF UK. Studenti z 3. LF UK si ve větší míře myslí, že by výuka měla být povinně volitelná (60,0 %), studenti 2. LF jsou této formě výuky nakloněni z 39,0 %. Na 3. LF UK je podle dotazníku také více studentů (10,0 %), kteří nemají o tělesnou výchovu zájem, na 2. LF UK jsou to pouze 3,0 %. Tato skutečnost může mít rovněž souvislost se vztahem ke školní tělesné výchově jako takové.

Studenti mají zájem seznámit se s co největším množstvím pohybových aktivit, studenti 2. LF UK by tuto formu tělesné výchovy zvolili z 96,0 %, studenti 3. LF UK z 88,0 %. Zájem studenti projevili také o problematiku související se začleněním pohybových aktivit do režimu dne, stejně tak mají zájem dozvědět se něco o principech, jak předcházet pomocí sportu různým nemocem, případně, jaké sporty jsou vhodné v rámci sekundární prevence. Takovýto postoj je v souvislosti s tím, že jen málo studentů se věnuje

jedné sportovní disciplíně na závodní úrovni, tudíž mají možnost věnovat se rozličným pohybovým aktivitám na rekreační úrovni. Tomu i odpovídá četnost odpovědí na otázku, zda by se chtěli zlepšit pouze v jedné sportovní disciplíně. U studentů 2. LF UK to byly 4,0 %, u studentů 3. LF UK 8,0 %. Podobný přístup k pohybovým aktivitám je patrný na výsledcích studie Hoška a Jansy (2001), kteří uvádějí, že nejpádňjším důvodem k provozování sportu je pozitivní vliv na zdraví, rozvoj volných vlastností jedince a socializace. Seberealizace je až na konci uváděných priorit, tedy malý zájem o soutěžní sport. Zcela bez tělesné výchovy během vysokoškolského studia by chtěli být pouze studenti 3. LF UK a to ze 4,0 %.

Plavání je v nabídce sportů tělesné výchovy mnoha vysokých škol, ale dnešní stav se nedá ani trochu srovnávat se stavem před rokem 1989. Na některých vysokých školách je plavání součástí povinné tělesné výchovy, jinde je jako volitelný předmět a na některých fakultách není tělesná výchova vůbec, tedy absentuje i plavání. Studenti uvádějí plavání jako jednu z nejoblíbenějších pohybových aktivit a mají o ně velký zájem i během svého studia. Většina dotázaných studentů si myslí, že by absolvent lékařské fakulty měl být plavcem a ještě větší množství studentů si o sobě myslí, že plavcem je.

Zkušenosti s výukou plavání nám potvrzují, že se plavecká gramotnost studentů nezlepšuje. Stejný trend je patrný i na studii Kazíkové a Čechovské (2000), která potvrzuje, že plavecká gramotnost českých vysokoškoláků je nízká. Alarmujícím je množství neplavců a slabých plavců. Zajímavou skutečností je, že neplavci a slabí plavci výuku plavání nevyhledávají. Proč tomu tak je, není ničím ověřeno.

Z 2. LF UK se 88,0 % studentů domnívá, že by absolvent lékařské fakulty měl být plavec, u studentů 3. LF UK jsme zaznamenali 78,0 % odpovědí na tuto otázku. Dokonce 95,0 % studentů 2. LF UK si o sobě myslí, že jsou plavci, stejného názoru je 94,0 % studentů 3. LF UK.

Studenti projevují velký zájem o sportovní akce pořádané fakultou či univerzitou. Z 2. LF UK má o tyto akce zájem 86,0 % studentů, z 3. LF UK 71,0 % studentů. Jedná se jako výběrové kurzy, tak o sportovní příležitosti v rámci děkanského a rektorského dne, dále o sportovní soutěže na akademické úrovni. Ve srovnání např. se studenty z Jindřichova Hradce (Král, Vislocká, Voldán, 2003), mají studenti lékařských fakult značně větší zájem o podobné sportovní příležitosti.

V případě účasti pouze na letních sportovních kurzech by mělo o tuto možnost zájem 22,0 % studentů 2. LF UK, ale pouze 6,0 % studentů 3. LF UK. Pouze zimních sportovních kurzů by se chtělo zúčastnit více studentů 2. LF UK a to 22,0 % oproti 18,0 % studentů z 3. LF UK, což se nám v praxi také potvrdilo. Největší zájem projeví studenti o oba typy kurzů, tedy letní i zimní. Z 2. LF UK to je 45,0 % studentů, mnohem více studentů (76,0 %) z 3. LF UK. Studenti si mohou vybírat ze široké nabídky sportovního zaměření a také délky trvání kurzu.

V případě zimních kurzů jsou v nabídce pouze sporty v přírodě. Největší zájem ze strany studentů je o sjezdové lyžování, a to jak na českých horách, tak v Alpách. Menší četnost odpovědí byla zaznamenána v případě kurzu, který obsahuje výuku sjezdového a běžeckého lyžování a snowboardingu. Podobný zájem byl ze strany studentů o kurzy se zaměřením pouze na běžecké lyžování nebo pouze na výuku snowboardingu. Co se týče zájmu studentů, nebyl mezi fakultami výraznější rozdíl.

V rámci letních sportovních kurzů mají studenti pestřejší nabídku sportovních disciplín. Tradičně velký zájem je o kurzy, jejichž program je zaměřen na sporty v přírodě. Atraktivita sportů v přírodě v rámci kurzů je mnohem vyšší, než v rámci semestrální výuky. V popředí zájmu je cykloturistika, různé formy pěší turistiky a vodácká turistika. V podstatě stejná preference forem turistiky je patrná z výsledků studie od Frömela a Novosada (1998). Z ostatních sportů mají studenti zájem o sportovní hry, zejména tenis, dále o fitness aktivity a aerobik.

Právě velký zájem o sportovní kurzy, zimní či letní, se zaměřením na sporty v přírodě je v našich podmínkách tradiční. Podobně zaměřené sportovní kurzy mají na vysokých školách svou dlouhou tradici, což se projevuje i ze strany zájmu samotných studentů. Tento fakt lze dokumentovat na studiích Smotlacha (1925, 1934), který byl velkým propagátorem podobně zaměřených kurzů již od počátku svého působení u Vysokoškolského sportu.

Studenti 2. lékařské a 3. lékařské fakulty se pohybovým aktivitám věnují nejčastěji dvě až čtyři hodiny v týdnu. Více času sportování věnuje necelá třetina studentů z obou fakult, přesněji 27 % studentů 2. LF UK a 28 % studentů 3. LF UK. Mezi studenty obou lékařských fakult je malé procento (4,6 %) těch jedinců, kteří se pohybovým aktivitám nevěnují vůbec. V centru zájmů aktivně sportujících studentů se nejčastěji objevují individuální sportovní disciplíny jako běh, plavání, fitness aktivity a aerobik. Poměrně

malý zájem je o sportovní hry, z nichž nejoblíbenějšími jsou volejbal a tenis. Ze sportů v přírodě se studenti nejvíce věnují různým formám cyklistiky a turistiky, pěší i vodácké. Jak už bylo řečeno, sporty v přírodě jsou oblíbenými aktivitami v rámci vícedenních sportovních kurzů, kterých je v nabídce v průběhu obou semestrů, zkuškového období a letních prázdnin celá řada. V rámci semestrální výuky se ze sportů v přírodě mezi studenty těší velké oblibě sportovní lezení, nordic walking a slack line. Jsou to sporty nové a atraktivní, snadno dostupné, nenáročné na materiální vybavení a časově nenáročné.

O sportovní aktivity na obou lékařských fakultách snad nemusíme mít ty největší obavy, ale zhoršování podmínek bude mít dopad nejen na pestrost výuky, ale omezí se tím i sociální komunikace mezi studenty, nemluvě o zdravotních a psychických benefitech, které pohybové aktivity skýtají. Domníváme se, že právě sport ke studiu neodmyslitelně patří a měla by mu být věnována dostatečná pozornost, nejen kvůli rozvoji osobnosti každého jedince, ale také z důvodu kompenzačních, které každý vysokoškolský student potřebuje.